

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 49.

Söndagen den 6 maj.

Kl. $1\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Kammarens förhandlingar leddes vid detta sammanträde af herr vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos, hvar efter annat, och lades till handlingarna statsutskottets memorial:

n:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af förteckning öfver de för statsverkets räkning utarrenderade egendomar m. m., och

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts remiss med öfverlemnande af uppgifter rörande värdet af vissa statsverkets tillgångar vid 1892 års slut.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden och memorial n:is 8, 9 och 10; samt

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 11.

§ 3.

Efter föredragning vidare af bevillningsutskottets memorial n:o 28, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å bevillningsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 22, angående vilkoren för tillverkning af brännvin, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Härefter föredrogos bevillningsutskottets memorial n:o 29, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 6:te punkten af *Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 49.*

Söndagen den 6 Maj.

bevillningsutskottets betänkande n:o 20, angående vissa oafgjorda frågor rörande tullbevillningen.

Utskottets hemställan i *första* delen lades till handlingarna och blef i *andra* delen af kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogos, men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtande n:o 70;

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 231;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26;
samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 27.

§ 6.

Slutligen föredrogos hvar för sig statsutskottets memorial:

n:o 74, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande framställningar i fråga om uppförande af nya kasernetablissemang m. m.; och

n:o 75, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående öfverflyttning till allmänna in-dragningsstaten af åtskilliga lärares aflöning samt rörande understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom, och blefvo dervid de af utskottet i nämnda memorial föreslagna tre voteringspropositioner af kammaren godkända.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen under morgondagen beviljades herr *O. Erickson* i Bjersby.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,58 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.

Måndagen den 7 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr baron *Gustaf Åkerhielm* på grund af sedan flera år bestående sjukdom (Diabetes mellitus) och på grund af en jemte denna befintlig katarr i luftvägarne är i stort behof af vistelse vid utrikes kurort snarast möjligt, intygas härmed.

Stockholm den 3 maj 1894.

Tor Lamberg,

leg. läkare.

Efter uppläsande häraf beviljade kammaren, uppå derom genom herr talmannen framförd anhållan, herr friherre Åkerhielm ledighet från riksdagsgörömlen från och med morgondagen till Riksdagens slut.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar förehaft och godkänt de i statsutskottets memorial n:is 74 och 75 samt bevillningsutskottets memorial n:o 28 föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, deri kamrarne fattat stridiga beslut, samt denna dag blifvit bestämd för omröstning öfver de olika besluten, så anställes nu dessa omröstningar enligt nämnda, här nedan intagna voteringspropositioner, i följande ordning, nemligen:

Gemensamma omröstningar.

1:sta omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 74).

Den, som vill, att Riksdagen för uppförande af ett nytt kasern-etablissemment för Norrlands dragonregemente anslår 400,000 kronor, samt att herrar Kardells och Björcks i ämnet väckta motioner ej skola föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd;

äfvensom att Riksdagen utöfver de bidrag till kasernbyggnaderna å tillsammans 1,042,640 kronor, som böra tagas i beräkning såsom påräknelig tillgång i detta hänseende, för ifrågavarande kasernbygg-

Gemensam-
ma omröst-
ningar.
(Forts.)

nadsarbeten äfvensom för anordnande af exercisfält för andra göta och andra svea artilleriregementen samt Norrlands dragonregemente beviljar tillsammans 2,841,160 kronor, att utgå med 1,411,925 kronor af försäljningsmedlen för ifrågavarande tomter och byggnader i Malmö och Ystad, äfvensom för de i statsrådsprotokollet af den 9 mars 1894 omförmälda tomter och lägenheter m. m. i Stockholm och Göteborg, samt af återstående 1,429,235 kronor på extra stat för år 1895 anvisar 400,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen beslutit att för uppförande af ett nytt kasernetablissemment för Norrlands dragonregemente anslå 350,000 kronor, samt att herrar Kardells och Björcks omförmälda motioner ej skola föranleda någon Riksdagens vidare åtgärd;

äfvensom utöfver de bidrag till kasernbyggnaderna å tillsammans 1,042,640 kronor, som böra tagas i beräkning såsom påräknelig tillgång i detta hänseende, för ifrågavarande kasernbyggnadsarbeten äfvensom för anordnande af exercisfält för andra göta och andra svea artilleriregementen samt Norrlands dragonregemente beviljat tillsammans 2,791,160 kronor att utgå med 1,411,925 kronor af försäljningsmedlen för ifrågavarande tomter och byggnader i Malmö och Ystad äfvensom för de i statsrådsprotokollet af den 9 mars 1894 omförmälda tomter och lägenheter m. m. i Stockholm och Göteborg, samt af återstående 1,379,235 kronor på extra stat för år 1895 anvisat 400,000 kronor.

Sedan voteringsmeddelarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmeddelarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknig och utföll omröstningen med 60 Ja och 157 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 88 Ja och 37 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	60 Ja och 157 Nej.
sammanräkningen visar	148 Ja och 194 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

2:dra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 75, mom. a).

Den, som vill, att Riksdagen med bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, medgifver, att de lönebelopp, som skola utgå till de i

statsrådsprotokollet för den 9 mars 1894 omförmälde lärare, hvilka qvarstå på de jemlikt kongl. brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, må uppföras å allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel, röstar

Gemensamma omröstningar.
(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kongl. Maj:ts framställning, att de lönebelopp, som skola utgå till de i statsrådsprotokollet för den 9 mars 1894 omförmälde lärare, hvilka qvarstå på de jemlikt kongl. brefvet den 16 december 1892 indragna läroverkens stat, måtte uppföras å allmänna indragningsstaten under riksstatens nionde hufvudtitel, icke af Riksdagen bifallits.

Sedan voteringsmedlemmarna blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringsmedlemmarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu medlemmarnes öppnande och uppräknning och utföll omröstningen med 81 Ja och 135 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 103 Ja och 21 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	81 Ja och 135 Nej,
sammanräkningen visar	184 Ja och 156 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

3:dje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 75, mom. b.)

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till hvad Kongl. Maj:st föreslagit, medgifver, att vid allmänt läroverk eller pedagogi anställd extra ordinarie lärare, som af vederbörande eforalstyrelse erhållit förordnande under hel lästermin eller derutöfver med full tjänstgöring, men som af vederbörligen styrkt sjukdom förhindrats att tjänstgöra, må, derest han före detta förordnande tjänstgjort vid dylikt läroverk minst ett år, erhålla understöd för den tid, hvarunder han varit ur stånd att tjänstgöra, till belopp motsvarande hälften af det arvode, som på grund af ifrågavarande förordnande eljest skulle tillkommit honom för samma tid, dock att dylikt understöd icke må utgå för längre tid än ett läsår, äfven om förordnandet för längre tid meddelats; äfvensom att för bestridande af härigenom

Gemensamma omröstningar. föränledda utgifter må till Kongl. Maj:ts förfogande ställas ett förslagsanslag af 5,000 kronor årligen, röstar

(Forts.)

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen ej bifallit Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag angående understöd åt extra ordinarie lärare vid allmänna läroverken under förfall på grund af sjukdom och följaktligen icke beviljat det för sådant ändamål af Kongl. Maj:t äskade anslag.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräknings och utföll omröstningen med 102 Ja och 113 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 113 Ja och 10 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	102 Ja och 113 Nej,
sammanräkningen visar	215 Ja och 123 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

4:de omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 28.)

Den, som, i likhet med Andra Kammaren, vill, att, med afslag å gjorda framställningar om höjning af bränvinstillverkningsafgiften, de i detta ämne nu gällande bestämmelser bibehållas oförändrade, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Första Kammaren, beslutit:

1:o att § 10 mom. 1 och 3 i gällande förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 10.

1. För bränvin, tillverkad inom landet, skall efter afdrag af två procent, som äro skattefria, tillverkaren påföras skatt med 60 öre för hvarje liter af normalstyrka, hvarmed förstås bränvin, som vid + 15° å Celsii termometer innehåller 50 volymprocent alkohol.

3. Vid utförelse af bränvin må, efter hvad särskildt finnes stadgadt, åtnjutas restitution med 61,2 öre för hvarje liter renadt och med 60 öre för hvarje liter icke renadt bränvin af normalstyrka.

2:o) att § 12 mom. 1 i förenämnda förordning skall erhålla följande förändrade lydelse:

§ 12.

1. Af obeskattadt bränvin skola minst nittio procent såsom säkerhet för skatten vara liggande på nederlag. Återstoden eger tillverkaren utbekomma utan skattens erläggande, dock med skyldighet att före den 1 påföljande oktober erlägga derpå belöpande skatt, vid påföljd att Kongl. Maj:ts befallningshafvande eljest låter ofördröjligen utmäta densamma.

3:o) att den vidtagna höjningen i tillverkningskatten för bränvin skall, såsom tilläggsafgift till den nu gällande, jemväl innevarande år utgöras från och med den 1 juli, samt att öfriga sålunda beslutade ändringar i förevarande förordning skola, med de undantag, som omförmälas i nedanstående punkter 5:o och 6:o, tillämpas samtidigt med förhöjningen i tillverkningskatten;

4:o) att hittills gällande skatt af 50 öre litern må erläggas ej mindre för det bränvin, som före den 1 juli 1894 disponerats, än äfven, så vida betalning erlægges före den 1 oktober 1894, för det bränvin, som berörda den 1 juli obeskattadt qvarligger å bränneri-nederlag eller allmänt bränvinsnederlag;

5:o) att bestämmelserna om den förhöjda restitutionen icke skola tillämpas å bränvin, som utföres före den 1 januari 1895, eller å bränvin, som denatureras före den 1 oktober innevarande år;

6:o) att den sålunda gjorda ändringen i § 12 mom. 1 af förordningen angående villkoren för tillverkning af bränvin icke skall hafva afseende å sådant bränvin, som vid den tid, då den förhöjda tillverkningsafgiften träder i kraft, obeskattadt qvarligger å brännerinederlag eller allmänt bränvinsnederlag; samt

7:o) att Riksdagen skall i den underdåniga skrifvelse, hvori Riksdagen anmäler sina beslut om ändringar i förordningen angående villkoren för tillverkning af bränvin, anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes särskildt kungöra hvad Riksdagen i nu omförmälda hänseenden beslutit.

Sedan voteringssedlarne blifvit aflemnade samt en sedel aflagd och förseglad, äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingätt,

Gemensamma omröstningar. att voteringsmedlarna för den omröstning, hvarom här vore fråga, jemväl derstädes afgifvits, företogs nu sedlarnes öppnande och uppräkning och utföll omröstningen med 138 Ja och 78 Nej.

(Forts.)

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt nyss ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anstald, hade utfallit med 76 Ja och 48 Nej, hvadan, då dertill läggas Andra Kammarens

röster eller	138 Ja och 78 Nej,
sammanräkningen visar	214 Ja och 126 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Angående förslag till ecklesiastik boställsordning.

Till behandling företogs lagutskottets utlåtande n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ecklesiastik boställsordning.

I en den 30 november 1893 till Riksdagen aflåten proposition, n:o 30, hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bilagdt förslag till ecklesiastik boställsordning.

Härförutom hade till lagutskottets behandling hänvisats en inom Andra Kammaren af herr *O. W. Redelius* väckt motion, n:o 146, innehållande förslag till åtskilliga ändringar i den kongl. propositionen.

Utskottet hemställde emellertid: att Riksdagen icke måtte bifalla ifrågavarande Kongl. Maj:ts proposition, samt att herr Redelius' i ämnet väckta motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter uppläsande häraf begärdes ordet af

Herr Bruzelius, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Kammaren behagade af den kongl. propositionen i ämnet finna, att den 14:de paragrafen, som afhandlar byggnadskyldigheten å andra och tredje klassernas bostadsboställen, är för lagförslaget grundläggande. Jag håller före, att det skulle lända till enkelhet i behandlingen och till tidsvinst, om diskussionen och afgörandet finge röra sig först om lagutskottets utlåtande angående § 14 i Kongl. Maj:ts förslag och sedermera om öfriga paragrafer i ordningsföljd med början af § 1. Jag tager mig därför friheten föreslå, att kammaren ville besluta, att lagutskottets förevarande hemställan måtte på det sätt behandlas, att först kommer under öfverläggning och afgörande utskottets hemställan beträffande § 14 i Kongl. Maj:ts förslag och derefter utskottets hemställanden beträffande öfriga paragrafer i Kongl. Maj:ts förslag med början vid § 1.

Till hvad herr Bruzelius sålunda hemställt i fråga om sättet för föredragningen af ifrågavarande ärende lemnade kammaren sitt bifall.

§ 14 i Kongl. Maj:ts förslag var af följande lydelse:

1. Å andra och tredje klassernas bostadsboställen på landet skola

sätesbyggning, visthus, hushållskällare, bryggghus, vedbod, hemlighus, drängstuga, vagnshus och brunn för hushållet, för så vidt de der böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och underhållas af boställshafvaren.

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

2. Å bostadsboställen af andra och tredje klasserna i stad byggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.»

Beträffande samma § hade i afgifna reservationer framlagts följande ändringsförslag:

af herrar *Annerstedt*, *Ölander* och *Lundin*, hvilka ansett paragrafen böra hafva följande lydelse:

»1:o) Å andra klassens bostadsboställen å landet skola sätesbyggning, visthus, bryggghus, spanmålsbod, stall och fähus, för så vidt de böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana boställen byggas och underhållas af boställshafvaren.

2:o) Å tredje klassens bostadsboställen å landet byggas och underhållas alla laga hus af boställshafvaren.

3:o) Å bostadsboställen af andra och tredje klasserna i stad byggas och underhållas alla laga hus af pastoratet.»

af herrar *Hasselrot*, *Lundström*, *von Möller* och *Bruzelius*, med hvilka herr *Liss Olof Larsson* i denna del instämt och hvilka ansett paragrafen böra lyda sålunda:

»Å andra och tredje klassens bostadsboställen skola sätesbyggning, visthus och hushållskällare af pastoratet byggas och underhållas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och underhållas af boställshafvaren.»

af herr friherre *Bonde*, med hvilken herr *Kardell* instämt och beträffande ifrågavarande paragraf herr *Erickson* i Bjersby instämt, och som för paragrafen yrkat denna lydelse:

»Å andra och tredje klassens bostadsboställen skola sätesbyggning, visthus, källare och vedbod, för så vidt de der böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och samtliga hus underhållas af boställshafvaren.»

samt af herr *J. Anderson* i Tenhult, som hemställt om följande lydelse af paragrafen:

»Å andra klassens bostadsboställen på landet skall sätesbyggning, visthus, hushållskällare och vedbod samt å tredje klassens bostadsboställen sätesbyggning af pastoratet byggas. Dessa hus och ej flera ega socknemän med tak och innanredet boställshafvaren färdiga antvarda och vare han sedan skyldig att hålla dem vid magt med egen kostnad. När de af ålder och bruk och ej af prestens vanrykt förfalla, då skall pastoratet dem ombygga och må virke å bostads eller löningsboställes egor tagas såsom i 16 § sägs. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och underhållas af boställshafvaren.»

Herr friherre *Bonde* begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! Den fråga, som här föreligger, är icke ny inom Riksdagen, utan det är tvärt om en mycket gammal fråga, en fråga, som

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

behandlats inom Riksdagen flera gånger förut och på hvars lösning mycket arbete blifvit nedlagdt. Det förslag, som nu föreligger, har blifvit af kyrkomötet godkänt och af Kongl. Maj:t framlagdt till Riksdagens pröfning. Lagutskottet har likväl denna gång aldeles afstyrkt det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget. Anledningen härtill är icke att söka deri, att lagutskottets medlemmar i allmänhet skulle hafva ansett en ecklesiastik boställsordning vara obehöflig, utan orsaken är den, att olika meningar gjort sig gällande inom utskottet, och ingen mening har der kunnat vinna tillräcklig pluralitet just i afseende å 14 §, hvilken, enligt hvad den senaste talaren framhöll, är förslagets kärnpunkt.

Många förslag att lösa denna fråga hafva blifvit framställda, för att derigenom försöka att minska anledningarna till de misshälligheter inom församlingarne, som i stor mängd vållats just af den ecklesiastika byggnads- och underhållsskyldigheten. En hvar af eder, mine herrar, som haft med dessa saker att göra, vet väl, huru ofta tvister uppstå mellan själasörjarne och församlingarna just angående byggandet och underhållet af byggnaderna vid prestgårdarne. Detta har varit det ena målet, man velat vinna med en ny boställsordning, att man velat få reda uti dessa för närvarande mycket orediga förhållanden. Det andra målet har varit att åvägabringa rättelse uti det förhållandet, att en viss klass af ecklesiastika tjenstemän, eller komministerarne, d. v. s. de lägst aflönade presterna, hittills varit hänvisade till att sjelfva ensamma bygga och underhålla sina boställen, under det att de högre aflönade eller kyrkoherdarne, varit derifrån till stor del befriade. Kongl. Maj:t har i det förslag, som här blifvit framlagdt och som är af kyrkomötet godkänt, sökt att jemka på det sättet, att församlingarnes byggnads- och underhållsskyldighet i fråga om de större boställena, kyrkoherdeboställena, skulle minskas, men att de deremot skulle deltaga äfven i byggande och underhåll af komministerboställena. Nu ställer sig naturligtvis frågan så, huru vida härigenom rättvisa åstadkommes, huru vida icke enligt det kongl. förslaget församlingarne skulle åläggas större bördor, än hvad nu är fallet. Det har inom utskottet varit den allmänna åsigten, att verkligen det kongl. förslaget pålade församlingarna större bördor, än de nu hafva, att således den minskning i byggnads- och underhållsskyldigheter, som föreslås i afseende å kyrkoherdeboställenas hus, icke är jemförlig med den ökning deri, som genom tillägget af komministerboställenas hus enligt det kongl. förslaget åläggas församlingarne. Kongl. Maj:t har nemligen föreslagit den minskning i församlingarnes åliggande, att kyrkoherdarne hadanefter skulle sjelfva bygga och underhålla äfven fåhus, loge, lada och dylikt, hvarifrån således församlingarne skulle blifva befriade. Deremot skulle deras skyldigheter så till vida ökas, att de finge sig ålagdt byggandet och underhållet af alla komministerboställenas hus med undantag af fåhus, lada, loge o. s. v. Nu finner man, att detta skulle i församlingar, der det endast finnes kyrkoherde, innebära en lindring för församlingarne, men att det deremot skulle leda till ökade kostnader för sådana församlingar, der en eller flera komministrar finnas. Kostnaderna blifva äfven ökade derigenom, att i det kongl. förslaget äro

bestämda betydligt större dimensioner å dessa hus, än hvad i nu gällande lag förskrifves. Hvad särskildt sätesbyggnaderna beträffar, är det för närvarande mycket måttliga pretentioner, som nu gällande lag ställer på detta slags hus. Det stadgas nemligen, att dylik byggnad vid kyrkoherdeboställena skall innehålla stuga, två kamrar och kök. Detta är allt, hvad lagen anser vara behöfligt i fråga om sätesbyggnaden vid kyrkoherdeboställe. Visserligen är det sant, att det är vid få kyrkoherdeboställen, som sätesbyggnaden är på detta sätt konstruerad. Ty när församlingarne uppbyggt dylika byggnader, ha de i allmänhet icke inskränkt sig till hvad lagen i detta hänseende ålagt dem. Häruti har det kongl. förslaget infört en betydlig ökning. I 8 § heter det nemligen, att å bostadsställe af andra klassen, d. v. s. kyrkoherdeboställe, skall sätesbyggnaden innehålla minst 7, högst 10 boningsrum, och för samma byggnad å komministerboställe föreskrifves minst 4, högst 6 boningsrum. Således har det kongl. förslaget betydligt ökat pretentionerna på dessa sätesbyggnader, hvilket helt naturligt skulle för församlingarne medföra ökade kostnader. Det har egentligen varit i dessa båda hänseenden, som meningarna inom utskottet varit delade.

Jag har vid utskottets föreliggande betänkande fogat en reservation, i hvilken ett par af utskottets ledamöter instämt, under det att en ledamot af utskottet uti särskildt afgifven reservation utvecklat ungefär samma mening. Vår afsigt har varit att åstadkomma, att församlingarnes tunga icke blefve ökad, och vi hafva i detta hänseende föreslagit, att församlingarne visserligen skola åtaga sig att hädanefter äfven bygga vissa hus åt komministrarne, men deremot vara befriade från *underhållet* af alla boställshus. Likaså hafva vi ansett, att pretentionerna på sätesbyggnaderna kunde något nedsättas, och att antalet af de rum, som der skola finnas, kunde något minskas, så att detta antal å kyrkoherdeboställena skulle utgöra högst 7 och å komministerboställena högst 4.

Innan jag vidare ingår på vårt förslag, skulle jag vilja framhålla, hvilka andra förslag dels inom utskottet förekommit, dels eljest varit å bane. Att en ecklesiastik boställsordning är så svår att genomföra, beror naturligtvis derpå, att förhållandena äro så ofantligt olika inom olika delar af landet. De äro mycket olika i de norra, mellersta och i synnerhet de södra delarne af landet, och hvad särskildt Skåne beträffar, beröres detta landskap alldeles icke af det föreliggande förslaget, enär man der på grund af gamla privilegier har sakerna ordnade på helt och hållet annat sätt. Det är ej underligt, att församlingarne till följd af de olägenheter, som varit förenade med fullgörandet af denna byggnadsskyldighet, helst skulle önska att helt och hållet blifva derifrån befriade. Förslag har också varit väckt derom, att församlingarne skulle från denna skyldighet helt och hållet befrias, och att en särskild fond skulle bildas för uppförande och underhåll af dessa byggnader. Denna fond skulle bildas genom vakanssättande af presterliga beställningar. Ej utan skäl har häremot framstülts de stora olägenheterna både för presterskapet och församlingarne af ett sådant vakanssättande, och jag är öfvertygad om att ett sådant förslag aldrig skall vinna framgång. Möjligen

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

skulle Andra Kammaren godkänna ett sådant yrkande, men man kan icke tänka sig, att det i någon annan instans skulle få något medhåll. Man har också föreslagit ett annat sätt att ordna denna angelägenhet, nemligen att åvägabringa ett slags ny lönereglering inom pastoraten, hvarigenom byggnadsskyldigheten skulle evalveras i penningar och kyrkoherdarne sjelfva finge åtaga sig densamma mot en kontant årlig ersättning af församlingarne. Jag tror, att äfven detta förslag blefve synnerligen svårt att genomföra, ty dels skulle denna uppskattning i penningar af byggnadsskyldigheten alltid blifva föremål för mycket trassel, dels skulle, enligt min mening, ett sådant utbyte af naturprestationer mot kontant penningbidrag för församlingarne icke medföra någon som helst fördel.

Inom utskottet har framkastats ännu ett förslag, som herr Forssell har uti sin reservation vidrört. Han har nemligen ansett, att om en ecklesiastik boställsordning antages på de af Kongl. Maj:t föreslagna grunderna, kommer detta alltid att innebära en orättvisa. Ty i de församlingar, der det finnes komministrar, kan det hända, att församlingarne icke få någon minskning i sina skyldigheter, utan kanske tvärt om någon ökning. Der det icke finnes komministrar, skulle de åter bestämdt få en minskning. Herr Forssell har derfor ansett, att denna angelägenhet skulle behandlas olika inom de olika församlingarne, på så sätt, att man värderade det underhåll, församlingarne för närvarande hafva sig ålagdt med afseende å kyrkoherdeboställena, och der efter fördelade detta uppskattade värde lika på alla de presterliga boställena, alltid på 2, 3 eller flera, allt efter som det finnes 1, 2 eller flera komministrar inom församlingen. Detta skulle naturligtvis medföra, att församlingarne finge precis samma skyldigheter som nu, men att kyrkoherdarne skulle få släppa till litet af hvad de nu hafva såsom bidrag till komministrarne. Den största olägenheten med detta förslag är den, att förhållandena blefve så olika inom de olika församlingarne. Gäller det en församling, der det fins *en* komminister, så komme den andel, som vid fördelningen af denna byggnadsskyldighet skulle falla på hvarje boställe, att räcka till några hus; vore der två komministrar, skulle det naturligtvis räcka till ett mindre antal hus, och, om der vore 3 eller 4 komministrar, till ett ännu mindre antal hus. I vissa församlingar skulle det uppskattade kostnadsbeloppet kanske ej ens räcka till för alla sätesbyggnaderna, i andra kanske väl till dessa och ett och annat mindre hus, slutligen åter i andra till endast vissa delar af öfriga hus. Der det icke fins någon komminister alls, skulle församlingen fortfarande bygga och underhålla alla hus vid kyrkoherdeboställena. Jag tror icke, att detta förslag är särdeles tilltalande eller egnadt att väcka någon anklang.

Man kan här med skäl säga: hvad tjenar det till att diskutera denna ecklesiastika boställsordning, när kyrkomötet tydligt och klart framhållit, att om icke § 14 antages i fullkomligt oförändradt skick, så måste frågan anses vara förfallen. Och den är naturligtvis förfallen, i fall Riksdagen nu antager ett förslag, som är olika med det af Kongl. Maj:t framlagda. Men jag vill dock hålla före, att det ändå är af vigt, att Riksdagen uttalar sig. Ty ett uttalande från Riksdagen, och ett uttalande särskildt från Andra Kammaren, om

hvad man önskar och huru lågt man vill gå i eftergifter, tror jag vara synnerligen lämpligt, emedan det kan tjena till grund för Kongl. Maj:t, då han framlägger ett nytt förslag för Riksdag och kyrkomöte. Derfor tror jag verkligen, att det är skäl för att betänka, huru vida nu icke Andra Kammaren skulle vilja antaga en ecklesiastik boställsordning på sådana grunder, att dermed äro förenade rättvisa och billighet. Jag skulle därför helst önska, att Andra Kammaren ville yttra sig i ungefärligen samma syfte som den af mig afgifna reservationen, då jag derigenom tror, att rättvisa på bästa sätt vinnes. Genom § 14 får man då församlingarne befriade från byggandet af de flesta andra byggnader, utom manbyggnaden. De byggnader, som äro kvar, äro endast källare och visthus, och det är ju hus, som äro af mycket ringa betydelse. Deremot befrias församlingarne från åtskilliga hus, som finnas upptagna i Kongl. Maj:ts förslag, såsom stall, vagnshus m. fl. Men hvad som är det mest betydande, det är det, att underhållsskyldigheten enligt mitt förslag helt och hållet öfverflyttas på boställsinnehafvaren.

Det har framhållits, att det är olämpligt att dela på byggnadsskyldigheten och underhållsskyldigheten, och det kan ju visst sägas, att det finnes vissa svårigheter der vid lag. Men det förekommer ju redan vid åtskilliga andra af kronans hus, som äro utlemnade till boställsinnehafvare, der underhållsskyldigheten åligger boställsinnehafvaren, fastän byggnadsskyldigheten tillkommer kronan. Det finnes en särskild författning af år 1856, som bestämmer, hvad som skall räknas till byggnadsskyldighet, och hvad som skall räknas till underhållsskyldighet; och jag tror att underhållsskyldigheten i afseende på dessa ecklesiastika boställen mycket väl skulle kunna fotas på samma grunder, som i denna författning äro införda.

Det kan ju anmärkas, att i det föreliggande lagförslaget dessa grunder borde vara intagna, men då detta förslag, i fall det blir ett uttryck af Riksdagens åsigt, icke afser att direkt blifva lag, så behöfver det icke vara så noga utarbetadt, som det måste vara, när det kommer från Kongl. Maj:t till Riksdagen och kyrkomötet.

Jag vågar hoppas, att, oaktadt vi nu börjat med § 14, herr talmannen och kammaren må tillåta mig att äfven något vidröra de öfriga paragraferna. Man brukar ju hafva rättighet att vidröra förslag i sin helhet. — Jag vill nämna, att de af mig i min reservation föreslagna förändringarna i åttonde paragrafven, som afse sätesbyggnadernas storlek, nemligen att minska pretentionerna i Kongl. Maj:ts förslag, äro ungefärligen desamma, som herr Redelius i sin motion föreslagit, så att rummens antal skulle bestämmas till högst 7 för kyrkoherde och högst fyra för komminister.

Det är äfven en annan paragraf, som är ganska viktig, nemligen § 67. Den innehåller det, att när på särskilda orter finnas bestämmelser, som på grund af öfverenskommelse eller särskilda förhållanden afvika från de allmänt gällande, så skulle de fortfarande vara gällande. Detta är särskildt förhållandet i Dalarne och, som jag tror, äfven i Vestmanland, hvarest på grund af gamla konventioner, som förklarats ega laga kraft, församlingarna hafva betydligt större skyldigheter än på andra håll. Men jag förmodar, att det skulle vara

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

orättvist mot dessa orter, om sådana olikheter skulle kvarstå; och därför hafva vi i vår reservation föreslagit, att när på en ort saken är ordnad på annat sätt, än detta förslag innehåller, så skall sådant icke vara gällande längre än under nuvarande tjensteinnehafvares tjänstetid. Jag tror, att det är rättvist, ty derigenom får man till stånd likformighet öfver hela landet.

Såsom jag här har framhållit, tror jag, att behovet af en ecklesiastik boställsordning är alldeles ovedersägligt. Och då man icke kan tänka sig möjligheten af att någonsin få en för församlingarne mera gynsam ecklesiastik boställsordning än den nu af Kongl. Maj:ts föreslagna med de i ifrågavarande reservation upptagna förändringar, tvekar jag icke att yrka bifall till den af mig framlagda, vid betänkandet fogade reservationen.

Vidare anförde

Herr Bruzelius: Herr talman, mine herrar! Det torde vara behöfligt, att kammaren behagade först erinra sig de stadganden, som nu gälla i fråga om byggnadsskyldigheten på ecklesiastika boställena. I 26 kap. 2 § byggningsbalken stadgas: »I prestgård skall vara stuga med två kamrar, kök, brygghus med bakugn, bod med dubbel botten och loft, visthus, lada med två golf och loge, fähus och stall, alla till den storlek, som särskildt derom stadgadt är. Dessa hus, och ej flera, ega socknemän med tak och innanrådet kyrkoherden färdiga antvarda, och vare han sedan skyldig att hålla dem vid magt med egen kostnad.»

Kyrkoherdes skyldighet i fråga om underhållet af de byggnader, som församlingen skall bygga, har genom Kongl. Maj:ts utslag blifvit tolkad så, att församlingarne äro skyldiga att bättra sådana bristfälligheter å prestgårdsbyggnader, som tillkommit genom begagnandet och tidens åverkan och icke genom boställshafvarens vårdslöshet och försummelse. Hvad boställena i städerna beträffar, finnes det stadgadt, att städerna skola förse pastorerna »med beqväma publika hus och gårdar.»

Dessa stadganden gälla med undantag hvad angår Skåne, som har en särskild lagstiftning på detta område.

Nu har det kongl. förslaget utgått från den mening, att, då husen på komministersboställena och pastoratsadjunktsboställena uteslutande byggas af innehafvarne sjelfva och icke af församlingen, så borde, för att bereda någon lättnad för dessa komministrar och pastoratsadjunkter, hvilka i allmänhet äro svagt aflönade, kyrkoherdarne afstå något af skyldigheter, som församlingarne hafva vis à vis kyrkoherdeboställena. I stället skulle församlingarne bygga lika för såväl kyrkoherdar som komministrar. Det är detta, som § 14 i det kongl. förslaget sökt lösa. Kyrkomötet har, som den förre talaren redan påpekat, först såsom vilkor för denna lags antagande, att § 14, sådan den lyder i Kongl. Maj:ts förslag, skall oförändradt antagas. Som herrarne finna, hafva utaf utskottets 16 ledamöter icke mindre än 11 reserverat sig. — Den ärade ordföranden i lagutskottet har i sin reservation bedömt situationen riktigt, då han yttrar, att det inom

utskottet tydligt trädt i dagen, att den i propositionen föreslagna utsträckningen af församlingens byggnadsskyldighet till vissa boställshus å komministers- och öfriga tredje klassens boställen emot befrielse för församlingen från byggnadsskyldigheten i afseende å vissa af boställshusen å kyrkoherdeboställena för närvarande icke låter mig genomföra, alldestund emellan boställshafvarnes representanter inom kyrkomötet och dem, som inom Riksdagens Andra Kammare kunna anses representera i främsta rummet de byggnadsskyldiges inom församlingarne intressen, är rådande en grundväsentlig olikhet i uppfattningen, huru stora eftergifter i församlingens byggnadsskyldighet å kyrkoherdeboställen skall motsvara den föreslagna utsträckningen i byggnadsskyldighet å komministersboställen.» Detta har gjort, att de 5 ledamöter i lagutskottet, hvilka bildat pluralitet vid den slutliga omröstningen, hafva afgifvit ett betänkande, som går ut på afslag på hela lagförslaget.

Då jag, i likhet med den förre ärade talaren, anser det vara i hög grad behöfligt, att nya bestämmelser i afseende på byggnadsskyldigheten på ecklesiastika boställen komma till stånd, har jag i likhet med flera andra ledamöter inom utskottet ansett mig böra framlägga för Riksdagen något förslag i detta afseende. Den reservation, som jag biträdt, har utaf Första Kammaren blifvit antagen, och den återfinnes på sidan 36 i lagutskottets utlåtande. Der har blifvit en liten förändring gjord, som jag skall taga mig friheten påpeka. Emellan orden »bostadsboställen» och »skola» skulle inskjutas orden »på landet» och ett senare moment tillkomma, alldeles likalydande med 2 mom. i 14 § af Kongl. Maj:ts förslag.

Friherre Bondes reservation har säkerligen många sympatier inom kammaren. Men hvarför jag för min del ej kunnat biträda den, beror derpå, att friherre Bonde anser, att församlingarna skulle hafva skyldighet att bygga vissa i reservationen angifna hus, men presterskapet deremot hafva underhållsskyldigheten. Jag tycker för min del, att det är vanskligt att låta *en* bygga och *en annan* underhålla. Jag vill icke påstå, att det skulle komma att ske, men man kan tänka, att detta underhåll skulle försummas, så att ny byggnad erfordrades tidigare än som behöfts, derest byggnaderna i tid reparerats.

Inom lagutskottet har jag under diskussionen upptagit en tanke, som jag vill minnas uttalades i en motion i denna kammare för ett par riksdagar sedan af herr Redelius. Jag tror nemligen, att denna fråga knappast kan på annat sätt lösas, än att all byggnadsskyldighet och dermed äfven all underhållsskyldighet öfverflyttas på presterskapet. Detta kan å andra sidan icke låta sig göra, med mindre man ävägabringar en lönereglering i hvarje församling i fråga om byggnadsskyldigheten. En sådan lönereglering behöfde, efter min förmening, icke dröja, till dess tiden för den redan antagna löneregleringen gått till ända; utan då, så vidt jag vet, frågan om byggnadsskyldigheten icke ingick i de verkställda prestlöneregleringarna, så borde det icke vara omöjligt att redan nu åstadkomma en lönereglering i afseende på byggnadsskyldigheten. De bestämmelser, som återfinnas i den gamla lagen, i fråga om församlingarnas skyldighet

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

att bygga vissa hus i kyrkoherdeboställena, stodo väl tillsammans med den tidens lagstiftning i afseende på presterskapets aflöning; denna utgick fordom i naturaprestationer, men nu i kontant lön.

Detta har ock framhållits i herr Forsells reservation, hvilken jag emellertid icke kunnat biträda, emedan, då enligt min tanke detta lagförslag innehåller så många goda, lämpliga och nyttiga bestämmelser, så skulle det vara skada, om hela förslaget fölle, därför att man ej kan antaga Kongl. Maj:ts proposition i 14 § i oförändradt skick. Jag skall därför, herr talman, taga mig friheten, till den kraft och verkan det kan hafva, att yrka bifall till den reservation, som afgifvits af herr Hasselrot, mig m. fl., och hvilken återfinnes på sid. 36, med den ändring, som jag nämnt, att paragrafen delas i två moment och att mellan orden »bostadsboställena» och »skolan» inskjutas orden: »på landet» och att ett moment tillägges, lika lydande med 2 mom. i 14 § af det kongl. förslaget.

Herr Redelius: Oaktadt frågan om ny ecklesiastik boställsordning kan anses förfallen, har jag dock ansett mig kunna af de skäl friherre Bonde anförde yttra mig i frågan, för den händelse jag kunde komma fram med något, som kunde vara förtjent af uppmärksamhet, när framdeles ett nytt förslag i ämnet framlägges. Jag har dertill också ett skäl deri, att jag förnyade gånger varit motionär i frågan. Jag ber dock, innan jag kommer med mitt egentliga projekt, att få säga några ord med anledning af den förste talarens yttrande angående tvisterna. Den frågan föreligger ju ej här, men detta har anförts såsom motiv för en ändring i ifrågavarande lagstiftning. Jag ber då få säga i det hänseendet, att, så vidt jag känner, inga tvister af svårare beskaffenhet förekommit. Särskildt är det mig en kär pligt att erkänna, att inom de trakter, der jag vistats och tjänstgjort, först och främst ifrån församlingarnas sida stort tillmötesgående och offervillighet lagts i dagen gent emot presterskapet i fråga om boställenas byggnad och underhåll.

Hvad återigen angår det, som den förste talaren yttrade angående församlingarnes befriande från underhållsskyldigheten, så instämmer jag med den talare, som näst före mig hade ordet, deruti, att jag anser en sådan anordning högst olämplig. Ty om det här och hvar kan förekomma tvister angående byggnadsskyldighetens fullgörande enligt *nu* gällande bestämmelser, så skulle det efter min uppfattning blifva ännu mycket värre, om man vidtog en sådan anordning, att *en* skulle bygga och en *annan* underhålla. Om en sådan anordning vill jag för min ringa del på intet vilkor vara med. Hellre skulle jag då, i fall intet annat val förefunnes än att gå in på en så beskaffad delning, obetingadt vara böjd för att åtaga mig hela både byggnads- och underhållsskyldigheten än att svara för underhållsskyldigheten af hus, som det skulle åligga en annan att bygga.

Det har ock sagts af den förste talaren, att frågan gälde församlingarnas befriande från byggnadsskyldigheten och dennas öfverförande på vissa kassor. Den punkten har föranledt mycken diskussion, såsom vi veta, i kyrkomötet och Riksdagen och vunnit mycket anklang. Men jag förmodar dock, att efter den utredning, som fram-

lagts för denna Riksdag, denna fråga icke vidare läser hafva några utsigter till framgång. Man måste således söka lösa den på ett annat sätt. Och det sätt, hvarpå jag anser den kunna lösas — äfven herr Bruzelius syntes, om jag fattade honom rätt, vara böjd att instämna deri — går derpå ut, att byggnadsskyldigheten lika väl som underhållsskyldigheten bör öfverföras på presterskapet allena. Att jag nu, oaktadt denna proposition förelagts Riksdagen och oaktadt jag varit motionär och framhållit önskvärdheten af åtskilliga jemkningar i Kongl. Maj:ts proposition, likväl icke vidrört § 14, därför ber jag först att få gifva skal, till den kraft och verkan det kan hafva. Sådan denna § föreligger i den kongl. propositionen, har jag kunnat och kan ännu godkänna den, och jag har ej velat väcka förslag till någon ändring särskildt och i synnerhet af *det skäl, att den skulle gifva komministrarne en förmån på kyrkoherdarnes bekostnad*; mot en sådan anordning har jag ej velat och vill icke uppträda, utan om jag skall säga något derom, är det till förmån för en sådan anordning. Till bevis för, att detta äfven förr varit min uppfattning, såsom det är nu, ber jag att få erinra, att jag väckt motion derom, att den behållning från de ecklesiastiska boställsskogarne, som ingått till den s. k. ecklesiastiska boställes skogsfond, skulle få användas till förbättring af komministrarnes och kapellpredikanternas löneförmåner och på det sättet gifva dem en lindring i afseende på byggnadsskyldigheten, emedan det ju är likgiltigt, i hvad form bidraget kommer, antingen såsom löneförbättring eller såsom bidrag till byggnadsskyldigheten — hufvudsaken är, att de få detsamma. Detta mitt förslag har emellertid blifvit afslaget, och derom är för närvarande ingenting att säga. Men hvad beträffar hufvudfrågan, med afseende å hvilken jag egentligen ansett mig böra taga till orda, nemligen byggnadsskyldighetens öfverförande på presterskapet, så anser jag detta kunna gå för sig utan förnärmande af någons rätt och kan i det fallet icke instämna med friherre Bonde, som syntes, om jag fattade hans anförande riktigt, vilja motsätta sig en sådan anordning och påstå, att det skulle vara svårt och förorsaka mycket trassel att försöka slå in på den vägen.

Jag skall be att få närmare angifva, huru jag tänkt mig saken. Jag har tänkt, såsom herr Bruzelius nämnde, att det skulle blifva ett slags lönereglering, antingen i och för byggnadsfrågans reglering ensamt eller i samband med den nya löneregleringen, som i alla handlingar skall ske enligt gällande lagbestämmelser, så snart den nuvarande löneregleringen på hvarje ställe hinner gå till ända, och detta kan ej dröja så länge. Vi minnas, att lagen utfärdades 1862; således hafva år 1912 femtio år förflutit; derefter kan det ej dröja länge, innan samtliga löneregleringar skola göras om. Vare sig denna reglering skulle ske då eller förr, om det vore önskvärdt och saken brådskande, skulle saken kunna ordnas sålunda. När vederbörande nämnd, hvars sammansättning vi alla känna, hvadan det är onödigt att jag nu upptager tiden med att referera den saken, kommer till hvarje särskildt ställe, har den först att lösa den frågan: Hvad skall presten här anses behöfva för sin anständiga bergning? Då uppgör nämnden ett förslag och säger: så och så mycket. Låt oss för tyd-

*Angående
förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.*

(Forts.)

lighetens skull antaga, att det är fråga om en kyrkoherde, och att han skall hafva 4,000 kronors lön. Den andra frågan blir: Hvad för tillgångar finnas till denna aflöning? Först finnes ett boställe. Hvad är det då värdt i årlig afkastning? Jag antager, att det ej skall möta oöfverstigligen hinder för nämnden att komma till ett nöjaktigt resultat vid denna uppskattning. Låt mig antaga, att afkastningen uppskattas till 2,000 kronor, men så kommer byggnadsskyldigheten, som det skall åligga nämnden att taga i betraktande och värdera. Presten skall bygga och underhålla alla hus med församlingens fullkomliga befriande från allt i det hänseendet. Då måste man tänka på, hvad det kan kosta i medelvärde årligen. Om man då, inberäknande kostnad för embetsskjuts, vill uppskatta det så högt som till 500 kronor, så blir resultatet, att bostället lemnar 1,500 kronor. Skilnaden kommer då församlingen att erlægga. Detta är naturligtvis, som hvar och en förstår, blott ett fingeradt exempel, såsom en antydning om, huru jag tänkt mig saken. Om frågan löses i denna riktning, tror jag ej, att det skall märkbart kännas å någondera sidan, presterskapets eller församlingarnas, att byggnadsskyldigheten öfverflyttats på presterskapet. Man kan säga, att församlingarne äro helt och hållet befriade derifrån; det beror på, huru de bestämma lönebeloppen. Jag fruktar ingenting i det hänseendet för presterskapets räkning. Det synes, som om ej heller församlingarna skulle hafva något emot en sådan anordning, som är vida enklare, än den tunga, som förut här vidrörts, nemligen bildandet af kassor, hvilket skulle hafva till följd, att den närvarande generationen skulle först själf verkställa sin byggnadsskyldighet och sedan genom kassors bildande befria kommande generationer från samma skyldighet, hvilket innebure en obillighet och orättvisa.

Jag har velat å nyo uttala detta till kammarens protokoll, för den händelse vederbörande i framtiden skulle egna någon uppmärksamhet deråt. Mig synes detta vara en möjlig och rättvis lösning. Då komme också kyrkoherdar och komministrar och prester af alla grader att blifva likställda.

Då jag har denna åsigt, kan jag naturligtvis ej vara med om någon af reservationerna. Att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, vet jag är lönlöst, då det är fallet genom Första Kammarens beslut. Såsom en opinionsyttring, sådan frågan nu föreligger, ber jag dock att få uttala mig till förmån för Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lundell: Den ursprungliga meningen med den skrifvelse, som affattades för ganska länge sedan i fråga om reglering af denna byggnadsskyldigheten, var att förekomma tvister mellan presterskapet och församlingarna. Någon lösning på denna fråga synes förslaget icke kunna utgöra. Vill man förekomma tvister, lär det väl icke kunna gå på något annat sätt, än att man går till väga på samma sätt som vid löner regleringen och uppskattar de naturaförmåner, som församlingarnas byggnadsskyldighet innebär, i penningar, i likhet med det förslag, som föreligger i den af herr Forsell framställda reservationen, och såsom här framhållits af herrar Bruzelius och Redelius. Jag tror, att denna lösning icke fullständigt lär kunna verkställas förr än i sammanhang med en ny löner reglering. Man får nu tänka

sig, att den nuvarande lönregleringen är slut 1912, och att en ny sedan skall uppgöras för tiden derefter, hvilken sålunda komme att tillämpas i början på nästa århundrade. När man då skall taga under behandling de nya lönerna, och huru dessa skola utgå, skulle man ju kunna göra jemkningar i byggnadsskyldigheten mellan komministerne och kyrkoherdarne. Då är ingenting bestämdt, om hvad kyrkoherdarne och komministerne skola uppbära af den lön, församlingen skall utgöra, utan då kan en fullkomligt fri jemkning ske äfven i fråga om byggnadsskyldigheten och årliga löneförmåner bestämmas med hänsyn till byggnadsskyldigheten. Ett visst belopp skulle då bestämmas i penningar, hvilket församlingen skulle betala, och presterskapet skulle då få skyldighet att både bygga och underhålla kyrkoherde- och komministerboställena, utan att något dertill skulle utgöras af församlingen i naturaförmåner. Dermed skulle man då kunna förebygga tvister äfven rörande den del af lönen, som utgår i form af byggnadsskyldighet från församlingarna. Det är också stäldt utom allt tvifvel, att det komme att blifva en betydlig fördel, om presterna finge bygga sjelfva. Säkert byggde de då billigare, än hvad församlingarna göra, och presterna kunde bättre afpassa behovet af rum och dylikt, än hvad som nu kan ske, då detta skall bestämmas af synerätt och enligt både församlingens och presterskapets yttrande i saken. Jag tror därför, att de nu föreliggande förslagen och reservationerna icke erbjuda någon lösning af frågan, utan yrkar afslag å alltsammans, under uttalande af, att jag instämmer i hvad herrar Redelius och Bruzelius anfört i fråga om att man borde söka få frågan afgjord i sammanhang med presternas lönereglering, så att deri äfven inginge uppskattningen af den byggnadsskyldighet, som nu åligger församlingarna. Den skyldighet, som nu i detta afseende åligger dem, är i mitt tycke vida redigare och klarare bestämd i de gamla författningarna, än hvad som är förhållandet i de nu föreliggande förslagen. Der finnes intet utsatt om dimensionerna å ifrågakvarande byggnader, utan nästan allt beror på godtycke. Jag anhåller därför få yrka afslag å de nu framlagda förslagen, såväl å Kongl. Maj:ts proposition som å reservationerna, samt bifall till utskottets hemställan.

Herr Forsell: Då jag i lagutskottet deltagit i denna frågas behandling, skall jag be att för kammaren få angifva de skäl, på grund af hvilka jag icke kunnat förena mig med de öfriga reservationerna, utan sjelf afgifvit en reservation, och icke heller kunnat gilla det kongl. förslaget som det nu föreligger.

Om man då först ser till, hvari den nuvarande byggnadsskyldigheten enligt byggningsbalkon består, skall man finna, att församlingarne nu skola bygga sju hus åt kyrkoherden. Enligt § 14 i Kongl. Maj:ts förslag åter skulle församlingarna bygga tillsammans nio hus, och detta icke allenast för kyrkoherdebostället, utan äfven för alla prestboställen, som äro s. k. bostadsboställen. Ser man till, huru detta skulle verka inom de olika trakterna af landet, skall man finna, att i sådana församlingar, der det endast finnes kyrkoherde, församlingen möjligen skulle få någon lindring i byggnadsskyldigheten, då deremot i sådana församlingar, der det förutom kyrkoherden finnes

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)

tre eller flere komministrar, det ovilkorligen skulle innebära en ganska väsentlig ökad tunga för församlingarna.

Då jag för min del icke kan gilla, att denna fråga ordnas på sådant summariskt sätt, och då det skulle temligen ojemnt trycka de olika församlingarna, har jag icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts förslag. Jag har tänkt mig, att denna fråga lämpligast bör ordnas församlingsvis på basis af församlingarnas nuvarande byggnadsskyldighet och att samma principer skulle iakttagas som vid ordnandet af lönefrågan, då ju denna fråga icke är annat än en lönefråga, och såsom en sådan bör kunna ordnas lika väl och på lika sätt som presternas löner reglerades. Jag har trott, att detta kan ske på sätt i reservationen angifves. Sedan församlingarnes nuvarande byggnadsskyldighet blifvit af en nämnd upptaxerad i penningar, och de hus, som enligt nya lagen skola finnas på presternas bostadsboställen, jemväl blifvit i penningar uppskattade, fördelar man den gamla byggnadsskyldigheten på de nya hus, som skola finnas å samtliga bostadsboställena inom pastoratet så långt gamla byggnadsskyldigheten förslår. Derigenom komme man till det resultat, att kyrkoherdarne i de större församlingarne skulle få dela med sig. Men desse äro i allmänhet så väl aflönade, att det icke skulle vara af någon synnerligen stor betydelse för dem, då deremot de svagast aflönade kyrkoherdarne skulle få behålla det byggnadsbidrag, de från församlingarnes sida nu åtnjuta. Genom att på detta sätt ordna frågan, kommer man ungefär in på den väg, herr Redelius föreslagit. Jag har likväl tänkt mig, att det borde stå församlingarna fritt att själfva afgöra, om de vilja fullgöra sin byggnadsskyldighet, antingen som han föreslagit, genom att lemna kontanta årliga bidrag, eller genom att fullgöra byggnadsskyldigheten in natura. Hvad sedan angår lindrandet af församlingarnes byggnadsskyldighet, tror jag knapp, att det kan gå an på annat sätt än genom bildande af byggnadskassor. Det är väl sant, att detta mött mycket motstånd, och att man ansett svårt att åvägbringa sådana kassor, men jag kan icke förstå, att det vore omöjligt, om man till grundplåt för dessa kassor toge ett års behållning af hvarje ledigblifven presterlig befattning och sedan öfverlemnade åt församlingarna själfva att ordna de ytterligare bidrag, som möjligen skulle kunna erfordras.

Af dessa skäl, herr talman, och då jag icke kan förena mig med någon af de öfriga reservanternas samt icke heller kan ansluta mig till Kongl. Maj:ts förslag, utan anser, att frågan bör ordnas på den väg, jag antydt, dels nu och dels i reservationen, skall jag yrka afslag på hela den föreliggande paragrafen.

Herr Kardell: Jag har inom utskottet förenat mig med friherre Bonde i hans reservation. Det förefaller mig, som om de presterliga anspråken, hvilka framträda i den kongl. propositionen, äro allt för stora. Derfor hafva vi också yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition i denna del. Men då Riksdagen för åtskilliga år tillbaka begärde, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till ny ecklesiastik boställsordning, så hafva vi icke ansett det vara lämpligt för Riksdagen att inskränka sig till ett rent

afslag, utan äfven ansett absolut nödvändigt för densamma att säga ifrån, hvad den vill. Det kan icke vara tillräckligt att komma fram i motiveringen allenast med ett motförslag. Man bör äfven framlägga ett sådant förslag uti sjelfva klämman.

För öfrigt hafva äfven vi i vår reservation gått in på sjelfva kärnpunkten i förslaget, nemligen att församlingarne borde åtaga sig en viss byggnadsskyldighet gent emot komministrarne. Men för att församlingarna skulle kunna åtaga sig denna, hafva vi ansett, att kyrkoherdarne skulle kunna göra åt sig en smula — det var något, mot hvilket, såsom vi hörde, herr Redelius icke hade något väsentligt att invända. För närvarande råder i afseende å byggnads- och underhållsskyldigheten af prestgårdarna en motsats mellan städerna och landsbygden. Vi hafva ansett, att denna motsats icke bör vidare bibehållas. Det är sant, att en viss fördel skulle uppstå för städerna, när underhållsskyldigheten och en del af byggnadsskyldigheten skulle öfverflyttas på boställshafvarne, men å andra sidan blefve städernas skyldigheter närmare bestämda och reglerade. I utbyte mot detta borde de äfven förunnas några förmåner.

Det förslag, som friherre Bonde framställt, och hvori jag instämt, skiljer sig från det förslag, som af herrar Hasselrot och Bruzelius m. fl. afgifvits, derutinnan, att vi ansett, att underhållet borde öfvertagas uteslutande af boställsinnehafvaren. Denna underhållsskyldighet är mycket betungande för församlingarna, och om denna genom lag helt och hållet öfverflyttades på dem, blefve det kanske ingen ända på reparationer. Äfven ett obetydligt fel kan förstöras och gifva anledning till högst betydliga utgifter för församlingarne. Jag är öfvertygad derom, att i fall underhållsskyldigheten öfverflyttades på boställsinnehafvaren, skola dessa kostnader betydligt reduceras. Herr Bruzelius förklarade, att denna underhållsskyldigheten icke lätt skulle kunna skiljas från byggnadsskyldigheten, och härutinnan instämde herr Redelius. — Jag ber dock att få fästa uppmärksamheten på 1856 års stadga, hvori det beträffande boställshafvarne på kronans slott och gårdar är bestämdt, att innehafvaren af ett boställe sjelf underhåller detsamma. Deri angifves ock noga, hvad som menas med underhållsskyldighet och hvad som menas med byggnadsskyldighet. Om man här vid lag tillämpade denna stadga, skulle icke någon kontrovers behöfva ifrågakomma.

Jag instämmer med herr Bruzelius afgjordt deri, att detta kongl. förslag om ecklesiastik boställsordning innehåller så många goda och beaktansvärda saker, att man icke bör genom ett rent afslag å 14 § — utan att sätta något i stället — skjuta från sig allt detta.

Herr Redelius framstälde nyss ett särskildt förslag. Det kan måhända vara rätt godt, och det kommer väl igen en annan gång! I öfrigt anslöt han sig ju till Kongl. Maj:ts förelag.

Hvad herr Forsell beträffar, så påstod han, att byggnadsskyldigheten i församlingar, der det finnes komministrar, skulle blifva mycket tyngre, än der det icke finnes någon sådan tjänsteman.

Jag vill dock tro, att sådana församlingar, der det finnes komministrar, äro större och hafva större förmåga, än der det blott finnes kyrkoherde. I det stora hela blir enligt friherre Bondes och min reservation byggnadsskyldigheten, på samma gång, som den blir mer

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Angående
förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.

(Forts.)

bestämd och reglerad, också mycket lättare för församlingen — både kyrkoherdarne och komministrarne få det bättre ordnad, och på detta sätt blir det äfven för dem bättre ställdt.

Jag ber därför att få yrka bifall till vår reservation, att 14 § må få följande lydelse: Å andra och tredje klassernas bostadsboställen skola sätesbyggning, visthus, källare och vedbod, för så vidt de der böra enligt denna författning såsom laga hus finnas, af pastoratet byggas. Öfriga laga hus å sådana bostadsboställen byggas och samtliga hus underhållas af boställshafvaren.

Herr Anderson i Tenhult: Efter den upplysning, som jag fått, har Första Kammaren antagit herr Hasselrots m. fl. reservation med ett litet tillägg, nemligen af orden »på landet». Det förslag, som herr Hasselrot framställt, innehåller, att pastoratet skulle både bygga och underhålla å andra klassens boställen tre hus och å tredje klassens boställen likaledes tre hus. I den reservation, som herr baron Bonde afgifvit rörande 14 §, och som han här i kammaren sökt försvara, har han i viss mån gått något längre, i det han föreslagit, att pastoratet skulle bygga å andra klassens boställen fyra hus och å tredje klassens boställen likaledes fyra hus, med den skillnad likväl, att boställshafvaren skulle utgöra det årliga underhållet. Då komministrarne hittills ensamme haft såväl byggnads som underhållsskyldighet å de vid deras boställen behöfliga hus, har jag för min del icke velat gå så långt som någon af de af mig nu nämnde reservationerna, utan jag har velat, att församlingen skulle bygga endast ett hus åt komministern, nemligen sätesbyggningen. Det var ju i alla fall en fördel för komministrarne, att de finge det största och dyrbaraste huset uppfördt af församlingen eller, om man så vill, af pastoratet.

Jag har i min reservation redogjort för denna min åsigt, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till min reservation rörande 14 §.

Herr Näslund: Herr talman! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af denna fråga och funnit mig föranlåten att rösta för ett afstyrkande af bifall till den kongl. propositionen, skall jag be att få med några ord i korthet angifva anledningen dertill.

Inom utskottet framställdes vid behandlingen af föreliggande fråga flera olika förslag, deribland af baron Bonde och äfven af herr Johan Anderson, hvilka upptagit sina förslag i betänkandet bifogade reservationer. För min del skulle jag icke hafva haft så synnerligen mycket emot någotdera af dessa förslag, derest icke äfven derigenom den oegentligheten inträffat, att de församlingar, hvarest det icke finnes komministrar, skulle erhålla en ganska väsentlig lättnad i sin byggnadsskyldighet, men deremot kyrkoherdarne få sig pålagd en motsvarande skyldighet. Då man vet, att i dessa församlingar, der komministrar icke finnas, det vanligen är förhållandet, att kyrkoherdelönerna äro ganska knappa, ansåg jag mig icke heller kunna instämma i någondera af dessa reservationer. Om nu baron Bondes förslag skulle vinna kammarens bifall, skulle t. ex. en församling med två komministrar få icke mindre än *nio* hus att bygga och *dessutom* tre

hushållskällare. Detta torde väl icke kunna sägas utgöra någon lindring för församlingen eller ens motsvara dess nuvarande byggnadsskyldighet, då, som hvar man vet, det för närvarande är endast 6 hus, som församlingen har skyldighet att bygga åt kyrkoherden. I 26 kap. byggningsabalken heter det visserligen, att, sedan församlingen byggt och med tak och innanrede försett husen, det åligger presterskapet att på egen bekostnad verkställa reparationer. Men på hvad sätt detta hitintills tillämpats, torde väl äfven vara en hvar bekant. Vid hvarje ekonomisk besigtning, der det förekommit några bristfälligheter, har ju församlingen i nio fall åtminstone af tio ålagt att ombesörja afhjelpandet af samma bristfälligheter. Så har ju och plågat vara förhållandet vid till- och afträdessyner. Hafva dervid bristfälligheter befunnits på församlingens hus, hafva församlingsborna förpligtats att afhjelpa dem. För min del fäster jag därför mycket litet afseende vid hvad som i det nya förslaget stadgas angående presterskapets skyldighet att underhålla husen, ty detta stadgande torde nog komma att tillämpas på samma sätt, som hvad som nu föreskrifves i gällande lag.

Det är dessa omständigheter, som för mig hafva varit bestämmande och föranledt mig att yrka afslag, då intet af de förslag, som framstälts inom utskottet, kunde vinna majoritet. Jag ber därför att äfven nu få yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition och bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman, mine herrar! Det är ju naturligt, att jag icke på några månader har kunnat byta om åsigt i denna omfattande, men också å andra sidan omsorgsfullt beredda fråga. Jag måste fortfarande anse, att Kongl. Maj:ts proposition erbjuder det å båda sidor rättvisaste och bästa sättet för frågans lösning. Men då jag väl fattar, huru liten utsigt för en sådan lösning förefinnes, skall jag derpå icke spilla många ord. Jag vågar dock icke heller förorda någon af de framställda reservationerna, allraminst, om jag så får säga, på rak arm. Jag vill å ena sidan icke inskränka Kongl. Maj:ts fria pröfning vid en kommande fortsatt utredning, och jag vill å andra sidan icke genom att uttala mig till förmån för någon af reservationerna möjligen synas hafva rekommenderat en lösning, som vore af den beskaffenhet, att den icke kunde på något vis antagas af kyrkomötet. Men detta hindrar mig icke att anse, att det dock skulle vara en synnerligen stor fördel, om kammaren icke nöjde sig med blott ett afslag, utan verkligen försökte att bringa till stånd ett positivt uttalande. Ty derigenom kvarstode dock i högre grad möjligheten för en fortsatt behandling af detta ärende, då deremot, om Andra Kammaren nu slutar med ett rent afslag, ärendet antagligen icke vidare kan upptagas. Jag säger naturligtvis detta sista med all reservation. Ty ingen kan med visshet förutse, hvilka möjligheter i det afseendet framtiden erbjuder. Detta om min allmänna ståndpunkt i frågan; jag skall be att få göra några tillägg.

Det har sagts här, att hufvudändamålet med detta ärendes bringande å dagordningen var att förekomma de tvister, som så lätt

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

uppstå mellan församling och presterskap. Jag erkänner detta; och därför är det också en af de största förtjänsterna i Kongl. Maj:ts proposition, att byggnadsskyldighetens fördelning mellan församling och presterskap blifvit noga bestämd, och att icke någon sammanblandning af presterskapets och församlingens byggnads- och underhållsskyldighet vidare skulle kunna förekomma. Presterna skulle bygga och underhålla *sina* hus, församlingen skulle bygga och underhålla *sina* hus. Men det fans nog en afsigt ytterligare med 1863 års skrifvelse från Rikens Ständer till Kongl. Maj:t. Rikens ständer påpekade i sin skrifvelse den förändring i lefnadsvanor och behof, som uppstått under det senaste århundradet, äfvensom den omgestaltning, jordbruket undergått; och med hänsyn till dessa båda saker har ock det nu framlagda förslaget otvifvelaktigt presterat så många förbättringar, att det verkligen skulle vara stor skada, om ingenting af detta skulle få sitt uttryck i ett bestämdt beslut. — Rikens Ständer 1863, liksom Riksdagen 1876, framhöllo också, att det vore angeläget att få förslag till en, om än i vissa delar efter särskilda förhållanden inom olika orter lämpad, likväl, så vidt sådant sig göra låte, för hela riket gällande ecklesiastik boställsordning. Äfven i detta afseende hade det nu föreliggande förslaget sökt att bjuda på det bästa, som under för handen varande förhållanden ansetts kunna bjudas.

Man har sagt, att Kongl. Maj:ts förslag pålagt församlingarna vida större bördor, än de nu hafva. Det är ju ytterst svårt att bestämma förhållandet nu mellan församlingarnas och kyrkoherdarnes åligganden i detta afseende. Men kammarkollegium har i sitt senaste utlåtande, visserligen blott försigtigt och i förbigående, nämnt en siffra; och den siffran lyder, att kyrkoherdarnas byggnadsskyldighet kan anses förhålla sig till församlingarnas ungefär såsom 1 till 2. Nu vore det meningen, att kyrkoherdarne gent emot församlingarna skulle få en vida större förpligtelse, bland annat derigenom, att kyrkoherdarne skulle få öfvertaga just de hus, som på grund af sin användning äro mest utsatta för röta och snart förfall, under det församlingarna skulle få för sig de bättre, hållfastare husen. Vidare vill jag erinra, att genom lagen af den 1 maj 1885 numera många flere af kommunernas medlemmar hafva blifvit förklarade skyldige att deltaga i kostnaderna för prestboställsbyggnader. Under sådana förhållanden torde Kongl. Maj:ts förslag icke vara så ogynsam för församlingarna, som det här af en och annan talare har påståtts. Jag vill å andra sidan framhålla, att herrarne icke få lägga för tung börda på kyrkoherdarne. Enligt hvad som tydligt och klart framgår af flera af reservationerna, skulle kyrkoherdarne icke allenast få för sin egen del större byggnadsskyldighet än förut, utan de skulle derjemte, om församlingarnas nuvarande börda snarare skall minskas än ökas, komma att till en ganska dryg del få bekosta den förmån, som är beräknad åt komministrarne. När man kommer med ärendet till kyrkomötet, måste man naturligtvis taga hänsyn till denna omständighet. Jag är förvissad om, att kyrkomötet anser sig å kyrkoherdarnes vägnar kunna bevilja komministrarne icke så obetydliga förmåner; men man får dock icke ställa sina fordringar i detta afseende så högt, att det blir en verklig obillighet mot kyrkoherdarne.

En annan mycket ömtålig punkt är 67 § 2 mom., med afseende hvarå det ifrågasatts, att de förmåner, som å vissa orter nu tillkomma kyrkoherdar, skulle upphöra med de nuvarande tjensteinnehafvarnes afgång. Jag vill påminna herrarne om, att det finnes en annan bestämelse i förslaget af innehåll, att i Skåne det skall förblifva vid hvad derom särskildt är stadgadt, nemligen att presterskapet sjelft skall bygga sina boställen. Hvad skulle ledamöterna i denna kammare från Skåne säga, om man i detta afseende skulle vilja likställa dem med rikets öfriga inbyggare? Men om då presterskapet i andra delar af Sverige har sina förmåner, bör man också taga behörig hänsyn till dessa.

Ja, för ögonblicket har jag ingenting vidare att tillägga. Jag blott upprepar hvad jag nyss sade, att det skulle vara synnerligen önskligt, om Andra Kammaren icke nöjde sig med ett rent afslag, utan verkligen försökte genom ett bestämdt uttalande i någon mån hålla frågan uppe; ty såsom det här flerfaldiga gånger blivit erkänt, har det af Kongl. Maj:t framställda förslaget så många verkliga förtjenster i enskilda punkter, att det är väl värdt att låta både presterskapet och församlingarna få komma i åtnjutande af dessa fördelar.

Herr friherre Bonde: Herr talman, mine herrar! Kammaren måste vara ecklesiastikministern mycken tack skyldig för det yttrande, som vi här hafva åhört. Den här uttalade önskan från regeringen att få ett uttalande från Andra Kammaren bevisar bäst hvad jag nyss, när jag hade ordet, yttrade, att det icke skulle vara lämpligt att nu för ögonblicket blott rent afslå frågan utan att sätta någonting i stället för Kongl. Maj:ts förslag. Det skulle säkerligen, som jag då yttrade, vara för regeringen mycket nyttigt att veta, hvad Andra Kammaren önskar. Det kan naturligtvis vara möjligt, att regeringen sedan finner sig icke kunna framlägga ett sådant förslag, som vi hafva tagit; men detta är en grund för regeringen att bygga på.

Det har framhållits här af herr Redelius och i synnerhet af herr Lundell och af flere andre, att man borde sätta denna sak i samband med en blifvande lönereglering. Men skulle frågan icke vara angelägnare, än att man kan skjuta upp den sålunda, ja, då må man så gerna alldeles afslå den och låta den hvila helt och hållet. Det framhölls af herr Redelius, att det icke skulle dröja så länge, innan nya löneregleringar skulle ske, och då kunde man ju taga upp saken. Dermed skulle man börja år 1912, och det kan ju hända, ty beslut om löneregleringar fattades 1862. Till 1912 kan man ju visserligen säga att det icke är så lång tid, men det är dock ganska långt dit, och är frågan vigtig och brännande, så är det allt för lång tid att uppskjuta den till dess. Det är dessutom att märka, att om än löneregleringarna började omkring 1862, så hafva dock de allra flesta skett betydligt senare; sådana hafva börjat och fortgått till och med på senare år samt fortgå ännu, och det finnes mähända församlingar, der löneregleringarna icke hunnit verkställas. Att uppskjuta frågan, till dess löneregleringarna vore verkställda, vore således att undanekjuta den till en obestämd framtid, men jag tror, att frågan har en så stor betydelse, att den icke bör på detta sätt kastas undan.

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

*Angående
förslag till
ecklesiastisk
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Jag vill icke heller underskrifva den åsigt, som af vissa talare framstälts, nemligen att det skulle vara en stor fördel för församlingarne att få de nuvarande naturaprestationerna utbytta mot kontanta bidrag. Jag tror, att vi litet hvar på landet inse, att ett dylikt utbyte icke är så förmånligt, ty när naturaprestationerna skola värderas i pengar, åsätts de ett mycket större värde än hvad de i verkligheten kosta, och för församlingarna skulle det blifva betydligt ökade kostnader, om de skulle på det sättet öka sina presters aflöningar med ytterligare kontanta bidrag. Jag tror därför, att ett dylikt förslag icke skulle på landsbygden vinna så stora sympatier.

Herr Anderson i Tenhult framhöll, att jag skulle i den reservation, jag afgifvit, velat ålägga församlingarna byggnadskyldighet till ett hus mer än till och med hvad herr Hasselrot föreslagit. Det är sant, att det står ett hus till i min reservation, men om man ser efter hvilket hus det är, så är ej kostnaden därför så stor. Det är nemligen vedboden. Om församlingen befrias från underhållsskyldigheten af samtliga hus, är det väl icke så farligt, om den skulle få sätta upp vedboden, och icke lär kostnaden för detta hus blifva afskrämmande. Jag har icke i utskottet kunnat vara med om herr Andersons i Tenhult reservation, därför att han i § 14 bibehållit den gamla lagens ordalydelse, och det är just denna lagens lydelse, som gifvit anledning till de flesta misshälligheter och olika tolkningar. Det står, såsom vi veta, redan nu i lagen: »Dessa hus och ej flera ega socknemän med tak och innanredet boställshafvaren färdiga antvarda, och vare han sedan skyldig att hålla dem vid magt med egen kostnad.» Det är ordalydelsen nu. Vidare heter det: »När de af ålder och bruk och ej af prestens vanrykt förfalla, då skall pastoratet dem ombygga.» Det är precis som det står nu, men detta tolkas så, att det alltid är ålder och bruk och icke prestens vanvård, som varit orsak till de vid synen förefintliga brister vid underhållet, och sålunda har det blifvit församlingarna, som fått hela underhållsskyldigheten. Jag frågar nu: vinner man något på att behålla den gamla ordalydelsen, som gifvit anledning till en så oriktig tolkning. Jag tror, att det vore synnerligen olämpligt att på det nya klädet sätta en gammal klut och derigenom förstöra alltsammans. Skall man stifta en ny lag, tror jag det vore bäst att göra den helt och hållet ny, icke bör man bibehålla just det man vill undvika. Jag får därför fortfarande vidhålla den åsigt, som jag uttalade, när jag nyss hade ordet, om att det skulle vara synnerligen önskligt, om Andra Kammaren uttalade sig för det enda förslag, som synes mig hafva utsigt till framgång och vara för församlingarna mest förmånligt. Man kan måhända säga, att det innehåller för stora förmåner för församlingarna, för att de skola kunna vinnas och för att kyrkomötet och Första Kammaren skulle kunna ingå på det. Det är mycket möjligt. Men om Andra Kammaren skulle uttala hvad den önskar, tror jag icke, att det skulle skada.

Herr vice talmannen Danielson: Här har nämnts, att man icke kan i denna fråga på ett par månader byta om åsikter. Jag får säga, att det kan icke jag heller. Jag har, som det kanske är bekant,

haft den uppfattning, att förevarande förslag lägger mer än skäligt är bördor på kommunerna och att kommunerna i detta fall skulle komma att tryckas mer än som kunde vara af nöden. Det se vi litet hvar af förslaget innehåll. Jag vill därför hoppas, att denna kammare må nogha beakta hvad som nu föreligger, nemligen att det gäller en reglering af dessa bördor, på ett sådant sätt, att församlingarna billigtvis kunna komma ut med dem. Men jag tror icke, att Andra Kammaren är beredd att antaga detta förslag, i synnerhet denna 14 §. Jag tror, att denna fråga kommit i ett origtigt läge. Kongl. Maj:t har kommit två gånger till kyrkomötet med samma fråga och kyrkomötet har naturligtvis tagit förslaget utan någon gensaga, ty det har insett, att förslaget vore till presternas bästa och gagn. När 1888 års kyrkomöte hade bifallit förslaget, inkom Kongl. Maj:t till Riksdagen med detsamma, men Riksdagen afböjde det. Nu har 1893 års kyrkomöte antagit det och nu kommer Kongl. Maj:t återigen och vill att Riksdagen skall bifalla, hvad kyrkomötet beslutit. Jag tycker emellertid, att Kongl. Maj:t skulle taga frågan om hand och låta Riksdagen först enas om förslaget och sedan gå till kyrkomötet och använda det inflytande, som alltid måste vinna beaktande, då Kongl. Maj:t och Riksdagen enats om ett förslag. Jag tror, det vore den rätta vägen, men att komma på detta sätt, anser jag vara särdeles olämpligt.

Som herrarne veta, har jag den uppfattning, att ifrågavarande byggnadsskyldighet skulle i väsentlig mån kunna aflösas. Jag föreställer mig, att det skulle kunna bildas fonder, som betydligt skulle underlätta byggnadsskyldigheten. Att detta är möjligt, visar sig i Skåne, Halland och Blekinge, der det gått för sig många år och går alldeles förträffligt. Men här säger man, att det är alldeles omöjligt, och man hänvisar till den utredning, kammarkollegium gjort i sitt afgifna betänkande. Jag får verkligen säga, att i det betänkandet behöfver man icke läsa mycket, förrän man ser, att det der rent af är de obotfärdigas förhinder. På nästan hvarje sida möter man sådana uttalanden, som förefalla mig åtminstone alldeles orimliga. Deri förklaras, att det skulle ligga något så orimligt i att den nuvarande generationen skulle bilda kassor för att den kommande generationen skulle blifva befriad från byggnadsskyldigheten. Man borde således göra så galeit som möjligt, så att våra efterkommande finge svårigheterna. Detta är en så besynnerlig tanke, att jag omöjligt kan biträda den. Tvärt om tror jag, att det vore nyttigt, om man kunde på det sättet ordna åtminstone en fråga, då våra efterkommande få taga på sig så många andra bördor, som vi lagt på dem. Jag afser särskildt skuldsättningen, hvilken fortgått nästan år för år. Den få väl våra efterkommande söka uppgöra.

Om vakanssättningen af lediga pastorat framhåller kammarkollegium, att det vore presterna, som skulle få vidkännas den. Det är en sådan orimlighet, att jag icke kan förstå, hur man med fullt allvar kan framställa den. Om man på detta sätt går igenom kammarkollegii betänkande, tror jag, att man kan uttala den allvarsamma uppfattning, att kammarkollegium icke velat gå denna väg, och därför framhallit en massa orimligheter, som skulle blifva en följd deraf.

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning,
(Forts.)*

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.*

(Forts.)

Men skulle Kongl. Maj:t vilja taga upp frågan på egen hand, söka utreda densamma och lämpa ett blifvande förslags innehåll efter den uppfattningen, att man bör jemka å ena och andra sidan samt afväga både bördor och skyldigheter rättvist mellan församlingarna och presterna, tror jag, att frågan kunde lösas. Men att vi nu skulle antaga denna 14 §, på sätt förslaget upptager, anser jag vara alldeles omöjligt. Vi äro icke mogna för detta, ty då skulle vi också hunnit öfverse utskottets utlåtande i alla öfriga punkter, men herrarne kunna se, huru en enda motionär, herr Redelius, gjort anmärkningar mot en hel massa paragrafer i förslaget för öfrigt. Han har gått igenom det undan för undan, och det är en betydlig mängd paragrafer, mot hvilka han haft anmärkningar att framställa. Då vi sålunda se, att äfven öfriga paragrafver behöfva ändras och omarbetas, tror jag icke, att det är lämpligare att antaga en formulering af denna § 14 än att antaga formuleringen af de öfriga, utan frågan synes mig böra ligga oafgjord, vara en öppen fråga, så att Kongl. Maj:t kan i alla detaljer, der anmärkningar förekommit, som kunna ha skäl för sig inkomma, med förslag till Riksdagen. Det kan ju hända att Riksdagen icke blir enig om det första förslaget, men om Kongl. Maj:t fortsätter på den vägen att söka ena Riksdagen om ett förslag, tror jag, att det skulle kunna medhinnas till nästa kyrkomöte, och sedan får kyrkomötet komma i sista hand och bör då kunna vara med om ett sådant förslag. Ty som herrarne veta, gäller kyrkomötets samtycke endast de punkter, som afse presterskapets privilegier. Då får man se, hvad kyrkomötet kan hafva att säga om den saken.

Jag tror därför, att det är klokast att för närvarande afslå alltsammans. Det är ej skäl, att Riksdagen binder sig genom antagandet af en bestämd formulering utaf den 14 §, med hänsyn till de öfriga paragraferna, der det äfven kan framställas betydande anmärkningar.

Jag skall också be att få betona, till den kraft och verkan det kan hafva, de åsigter, jag vid kyrkomötet förfäktade angående de vakanta kyrkoherdeboställena. Antag, att en kyrkoherde af sin församling erhåller 5,000 kronor i lön. Om nu större delen af denna lön — en del måste alltid afgå för tjenstens uppehållande — vid inträffad ledighet finge användas till grundplåt för byggnadsskyldighetens ordnande, t. ex. 4 000 kr., så skulle församlingarna erhålla en betydande lättnad, och om sedan församlingen tillsköte någon del, tror jag, att de största svårigheterna vore undanhjelpa. Derjemte skulle fördelningen af de hus, som församlingen skulle underhålla, och dem, som pastor skulle underhålla, ordnas och regleras på ett jemnare och rättvisare sätt. Jag tror, att denna tanke ej bör helt och förgätas. Jag väckte, som herrarne kanske veta, i kyrkomötet förslag i sådant syfte. Men kyrkomötet ville ej det ringaste lyssna dertill. Jag framhöll, att anledningen till, att församlingarna kunde vara villiga att åtaga sig större byggnadsskyldighet, vore den, att en förmån kunde beredas komministern. Men kyrkomötet hade, så vidt jag kunde uppfatta, den åsigten, att det ingenting betydde, emedan komministertjensten vore en öfvergående tjenst. Derigenom undansköts förslaget. Jag begärde votering med uttryckligt uttalande af, att

jag afsåg med denna votering att få se, huru många af kyrkomötets medlemmar ansåge, att komministrarnes belägenhet borde upphjelpas. Men hur tro herrarne att det gick? Jag fick 8 röster på min sida! Deraf synes, att det ej förefans någon villighet att hjälpa komministern; hufvudsaken vore, att det högre presterskapet finge så bra som möjligt. Då man ser sådant, har man svårt att lyssna till den förmodan, att detta förslag skulle afse att hjälpa komministern.

Jag skall ej vidare uppehålla herrarne, men hoppas, att kammaren bifaller utskottets hemställan. Det är utan tvifvel för närvarande det klokaste att låta frågan i hela dess vidd stå öppen, på det Kongl. Maj:t, som ej är obekant med ställningen inom Riksdagen i detta fall, må å nyo pröfva frågan i dess helhet och framlägga ett nytt förslag för Riksdagen, som då kan få tid på sig att noggrant granska detsamma och så slutligen komma till enhet i denna fråga.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Sörnäs, *Rydberg*, *Petersson* i Brystorp, *Holm*, *Nilsson* i Kägglå, *Andersson* i Skeenda, *Larsson* i Berga, *Kihlberg*, *Eliasson*, *Jansson* i Djursåtra, *Larsson* i Fole, *Norrby*, *Pehrsson* i Norrsund, *Arnoldsson*, *Petersson* i Boestad, *Hansson* i Solberga och *Odqvist*.

Herr Anderson i Tenhult: Jag begärde ordet med anledning af friherre Bondes yttrande. Han sade, att mitt förslag till ändring af 14 § vore ett troget aftryck af de bestämmelser, som finnas i 6 kap. 2 § byggningsbalken. Så är dock ej förhållandet. Ty jag har i mitt förslag sagt i fråga om husen: »När de af ålder och bruk och ej af prestens vanrykt förfalla, *då skall pastoratet dem ombygga.*» Men i nyssnämnda lagrum heter det: »När de af ålder och bruk och ej af prestens vanrykt förfalla, *då skola socknemännen dem bygga och bättra på deras kostnad.*» Det är just dessa sista ord: »bättra på deras kostnad», som föranledt så många oegentligheter och svårigheter inom församlingarna. Då jag väl haft kännedom härom, har jag af den anledningen uteslutit de nämnda orden. Den ärade talaren har förmodligen ej noga genomsett, vare sig mitt förslag eller hvad 6 kap. 2 § byggningsbalken innehåller.

Det är endast denna upplysning jag velat lemna.

Herr Hedin: Jag skall anhålla att få påpeka en enda omständighet, nemligen att, genom bifall till detta förslag, sådant det af Kongl. Maj:t blifvit framlagdt, eller till någon af reservationerna, Riksdagen skulle komma att faktiskt utvidga presterskapets privilegier. Genom att antaga vare sig Kongl. Maj:ts förslag eller de i reservationerna föreliggande modifikationerna af detsamma, komme nemligen Riksdagen att också antaga eller erkänna de förutsättningar, som finnas angifna uti utskottets betänkande sid. 30, d. v. s. de af kyrkomötet uppställda villkoren. Bland dessa villkor förekommer, som kammarens ledamöter behagade finna, på midten af sid. 30, äfven det, att 67 § 2 mom. uti förslaget till boställsordning icke utan kyrkomötets samtycke skulle få ändras. Om således förslaget blefve

*Angående
förslag till
eklesiastisk
boställsord-
ning.*

(Forts.)

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts.)*

antaget, blefve förhållandet det, att utan kyrkomötets samtycke skulle ingen ändring få ega rum uti de särskilda bestämmelser, som finnas på vissa orter och hvilka afvika från lagens allmänna bestämmelser. Detta innebär i sjelfva verket en utvidgning af presterskapets privilegier, såsom hvar och en kan öfvertyga sig om genom att taga i betraktande 4 § utaf nämnda privilegier, der det nemligen heter, att angående prestgårdsbyggnader förblifve det efter 41 § af 1720 års resolution på allmogens besvär eller hvad allmogen på somliga orter genom konventioner sig åtagit, så vida de skäligen deröfver sig icke besvära, vid hvilken händelse det af landshöfdingen och biskopen bör skärskådas och antingen till förening bringas eller ock vid nästa riksdag till Kongl. Maj:ts och Ständernas utslag ställas. Enligt 4 § i presterskapets privilegier kunde således rättelse uti de olägenheter och de oskäliga besvär, som kunde förekomma beträffande prestgårdsbyggnad i vissa orter, i sista hand ske genom beslut af Kongl. Maj:t och Riksdagen. Ändring utaf 4 § uti presterskapets privilegier kunde ej ske emot presterskapets veto. Men denna procedur, att få rättelse uti ett sådant oskäligt byggnadsbesvär, som omtalas i denna §, hemföll under Kongl. Maj:ts och Riksdagens beslutanderätt utan något presteståndets veto der vid lag, d. v. s. den rättelsen kunde, enligt den riksdagsordning, som upphörde att gälla år 1866, ävägbringas genom Kongl. Maj:ts och de tre ståndens beslut. Nu deremot skulle man omgärda de i 4 § af presterskapets privilegier omtalade oskäliga byggnadsbesvär, när allmogen öfverklagat dem, och underordna rättelse i dem under kyrkomötets vetorätt. Således innebär detta en förmlig utvidgning af kyrkomötets magt och en faktisk utvidgning af presterskapets privilegier. Jag fäster uppmärksamheten på detta, till den kraft och verkan det kan hafva och till deras behjertande, som må hända icke finna lämpligt att utvidga presterskapets privilegier, helst man icke bör göra det utan att man åtminstone sjelf först tagit i betraktande hvad man besluter. Det vore, säger jag, en faktisk utvidgning af presterskapets privilegier; och huru betydande den i sjelfva verket skulle blifva, har jag, till stor förundran för mig, som icke känt dessa förhållanden, inhemtat af en på sid. 37 i detta betänkande förekommande, af herr Liss Olof Larsson afgifven reservation. Der kan man finna, hvilken betydande utvidgning af kyrkomötets magt detta skulle innebära beträffande en del konventioner, som gälla för församlingarna i Vesterås stift. För mig är den omständigheten, att man — utan att Riksdagen sjelf synes märka det — utvidgar presterskapets privilegier och kyrkomötets magt, tillräckligt skäl att afslå hela förslaget, äfven om jag ansåge, att det faktiskt innehölle något framsteg.

Herr Persson i Tällberg: Då jag först fick veta, att ett förslag till ecklesiastik boställsordning skulle föreläggas Riksdagen, tänkte jag, att det var då för väl, att äfven vi i detta hänseende en gång skulle blifva likställda med andra menniskor. Ty de, som läst herr Liss Olof Larssons reservation, finna, att hos oss råder ett fullkomligt oeffterättlighetsstånd i detta afseende. Vi sökte för några år sedan få klarhet i denna sak och begärde synerätt för att få utredt, huru många hus vi skulle bygga och underhålla. Vi

läste visserligen i byggningsbalkens kap. 26 och kyrkolagens 19 kap., att det var 7 laga hus, som församlingarna skulle bygga och underhålla, men dessa 7 hus hafva hos oss blifvit öfver 20, och vi förundrade oss följaktligen mycket, att dermed skulle menas 7. Utgången af den rättgång som uppkom blef den, att viingo veta, att med hvad som stod i allmänna lagen hade vi intet att skaffa i detta afseende, utan hvad vi hade att rätta oss efter var ett kommissionsbeslut af 1687. Kongl. Maj:ts dom grundade sig också på detta beslut och på presterskapets privilegier af 1723. — Nu hade jag väntat, att vi ändtligen en gång skulle blifva likställda med andra i detta hänseende, men när jag kom till § 67 i förslaget, fann jag, att, äfven om nu denna lag antoges, hos oss ändå skulle tillämpas hvad undantagsvis hittills varit gällande. Jag märkte väl af herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet anförande, att detta icke undgått hans uppmärksamhet, men han fäste min uppmärksamhet äfven på något annat, nemligen att det fans en annan provins, Skåne, som denna lag icke heller berörde, och vi få således trösta oss med att om Skåne förut har fått den fördelen af en reglering rörande byggnads- och underhållsskyldighet, så böra vi vara nöjda, fast olägenheterna hos oss stå kvar. För min del kan jag icke finna, att den omständigheten, att Skåne fått reglering så att det har klarhet i denna sak, skulle vara ett motiv för att vi skulle vara nöjda med detta oefterrättilighetstillstånd. När herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet derjemte uttalade den önskan, att vi måtte uttala oss positivt i denna sak, får jag för min del säga, att jag icke går med på någon lag, hurudan den än må blifva, så vida den icke äfven blir tillämplig på våra förhållanden, så att vi icke behöfva rätta oss efter något kommissionsbeslut, särskildt som detta tillkommit på tvetydigt sätt. Det har blifvit underskrifvet med bomärke af några bondgubbar, som icke kunde hafva den aflägsnaste aning om att beslutet skulle galla för everdlig tid. Jag får därför på det bestämdaste yrka bifall till det slut, hvartill utskottet kommit, och derjemte uttala den önskan, att, om man en gång finge emotse ett nytt förslag till ecklesiastik boställsordning, hänsyn deri då måtte tagas till våra förhållanden, och det oefterrättilighetstillstånd, hvori vi befinna oss, afhjelpas, hvilket skulle vara en fördel både för presterskapet och församlingarna.

*Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.
(Forts).*

Herr friherre Bonde: Det hade varit önskligt, att herr vice talmannen hållit sitt anförande litet tidigare under diskussionen. Derigenom hade denna säkerligen blifvit mycket kortare. Ty de många instämmanden, som följde på detta anförande, visade klart och tydligt, att Andra Kammaren icke vill säga, hvad den vill i denna fråga. Jag skulle därför icke heller vidare hafva begärt ordet, då jag ser huru frågan nu ligger, och att icke här något slags förslag kan komma fram till ledning för regeringen. Men jag måste göra det med anledning deraf, att vice talmannen yttrade, att foljden af att denna § icke antagits af utskottet hade varit den, att de andra paragraferna icke blifvit tillräckligt granskade. Jag ber då få säga, att denna fråga inom lagutskottet undergått en synnerligen grundlig behandling och pröfning, beklagligtvis kanske allt för grundlig, så att till

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

följd deraf en mängd synnerligen viktiga frågor undanskjutits till de sista dagarne och så att utskottet, som herrarne finna af dess betänkande, rörande vissa mycket viktiga motioner förklarar som skäl för sina afstyrkande hemställanden, att det ej haft tid att pröfva motionerna. Nog har denna fråga blifvit tillräckligt behandlad i utskottet. Beträffande de andra paragraferna har utskottet i allmänhet kommit till enighet om ordalydelsen. Derfor har jag ock i den reservation, som af mig m. fl. afgifvits, upptagit de andra paragraferna såsom de inom utskottet formulerats. Jag har blott velat gent emot herr vice talmannen framhålla detta.

Jag ber att få vända mig särskildt emot hvad herr Hedin anförde. Han begick ett misstag deri, att han likstälde reservanternas och Kongl. Maj:ts förslag. I vår reservation hafva vi just iakttagit det, som han framhöll, att man ej bör genom fastslående af dessa konventioner inom vissa orter öka presterskapets privilegier. Det är just detta, som utgör skillnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag i 67 § och vår reservation, nemligen att vi föreslagit, att dessa särskilda vilkor och konventioner icke skola räckta längre än *under nuvarande innehafvares tjänstetid*. Efter denna tid förfalla de och dö af sig sjelfva; kyrkomötet har derefter ej vidare dermed att göra. Det är sant, att kyrkomötet framställt vissa vilkor, som finnas upptagna i den kongl. propositionen, beträffande 14 och 67 §§, och att förslaget förfaller, om detta ändras. Men jag har från början sagt, att vi här ej hafva att fatta något definitivt beslut, utan allt hvad vi besluta har blott betydelsen af en opinionsyttring. Önskligt hade emellertid varit, att denna kammare tydligt velat säga ifrån, hvad den vill i denna fråga. Jag kan dock af herr vice talmannens yttrande och de instämmanden, som följde derpå, sluta, att detta ej är meningen. Det kommer då att blifva såsom det är. Saken får hvila till 1912 och kanske litet längre.

Herr Hedin: Jag ber att få erkänna, att det var origtigt, då jag sade, att den anmärkning jag framstälde mot Kongl. Maj:ts förslag skulle drabba samtliga reservationer. Så är ej förhållandet med den af friherre Bonde med flere afgifna reservationen. Så är ej heller förhållandet med den ändring, herr Bruzelius förordat i den reservation, hvori han i öfrigt instämt. Men å andra sidan hafva dessa reservanter icke af *det* skäl, som jag påpekat, förklarat sig ogilla dessa paragrafers lydelse i det kongl. förslaget; ehuru väl, då kyrkomötet uppställt som oeftergifligt vilkor, att de bibehölles oförändrade, reservanterna i sjelfva verket, om än blott indirekt, förkasta den kongl. propositionen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Giljam: Jag anser mig vara skyldig att yttra några ord, innan diskussionen öfver denna paragraf slutar, närmast med hänsyn till hvad herr vice talmannen anförde. Om Andra Kammaren fattade ett positivt beslut i frågan, skulle det väl just vara rätta vägen för att ärendet skulle återkomma till Riksdagen först och derifrån gå till kyrkomötet. Att Kongl. Maj:t de föregående gångerna först vändt sig till kyrkomötet och sedan till Riksdagen, har berott derpå, att Kongl. Maj:t ansett

det lämpligt att på förhand undanröjda de hinder, som på grund af gamla privilegier förefunnos.

Det är närmast för att i någon mån försvara kammarkollegii sista utlåtande, som jag ytterligare tager kammarens tid i anspråk, ehuru jag anser, att detta utlåtande försvarar sig bäst sjelf. Herr vice talmannen var mycket missnöjd med det uttalande af kammarkollegium, att, om församlingarna skulle få räkna sig till godo någon behållning af vakansären, de utan någon egen uppoffring skulle vinna befrielse från motsvarande del af sin nuvarande byggnadsskyldighet, under det att hela uppoffringen drabbade presterna. I det afseendet måste jag erkänna, att jag icke kan annat än till fullo instämma med kammarkollegium. Ty om man tänker sig, att församlingarna genom uppkomna behållningar å vakansår kunna bereda sig fonder af den storlek, att ränteafkastningen blir tillräcklig för bestridande af hela deras nuvarande byggnadsskyldighet, så är det väl obestriddigt, att de vunnit en mycket betydande förmån utan att hafva gjort den minsta uppoffring för egen del. Hvem har då gjort denna uppoffring? Jo, säger kammarkollegium, det måste anses, att presterskapet i sin helhet gjort denna förlust, ty behållningen af detta vakansår skulle under vanliga förhållanden gått till aflöning åt en ordinarie innehafvare af platsen, som ett år tidigare hade kommit i åtjutande af den förmån, på hvilken han nu får vänta ett år. Kammarkollegium tager ett exempel. Antag, att en prest genom befordran till ett pastorat får en ökning af 2,500 kronor i sina inkomster, men måste vänta på tillträdet ett år, så har han förlorat 2,500 kronor. Dör han inom det närmaste året, så har han förlorat dessa 2,500 kronor på en gång. Lefver han t. ex. i fem år, har han fått betala sina 2,500 kronor genom en årlig förlust i inkomst af 500 kronor. Jag tror, att kammarkollegii resonement i detta fall har ganska goda skäl för sig. Men kammarkollegium visar också, att om man antager, att vakansårets behållning skulle användas för församlingarne och presterskapet tillsammans eller, hvilket kammarkollegium anser billigast, för presterskapet ensamt, så vore den tillgång, som på den vägen vunnos, en förmån, hvilken kunde uppnås på ett ojemförligt mycket bättre sätt, så att man komme till samma säkra slutresultat med afseende å inkomsterna, men deremot kunde göra de afgiftsskyldiges tunga betydligt lättare. Vidare säger kammarkollegium, såsom jag anser med fullt skäl, att om dessa prester, under det att de fortfarande hafva att fullgöra alla sina nuvarande skyldigheter, dessutom skulle samla en fond, för att följande prester skulle blifva afgiftsfria, vore det en mycket orättvis och obillig fordran. Om några enskildt och fritt vilja göra något dylikt, är det deras ensak, men att juridiskt ålägga någon en sådan skyldighet, synes kammarkollegium enligt min uppfattning med skäl vara obilligt. Det är nog så, att kammarkollegium *velat* lösa frågan, men kollegium har funnit sig icke *kunna* lösa frågan på det sätt, som det hade anledning att försöka på grund af kyrkomötets skrivelse. Kammarkollegii utredning har visat, att det icke är lämpligt att använda vakansår, att de båda kassor, på hvilka man här närmast kan komma att tänka, presterskapets lönerogleringsfond och de ecklesiastika bo-

Angående förslag till ecklesiastisk boställsordning.

(Forts.)

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

ställenas skogsfond, icke kunna användas, dels därför att Kongl. Maj:t och Riksdagen gifvit dem en annan uppgift att fylla, dels därför att de redan äro bundna af vissa bestämda förpligtelser, dels ock därför att de i hvilket fall som helst skulle vara otillräckliga.

Likaså får jag på det bestämdaste bestrida riktigheten af det påståendet, att utgången af den votering i kyrkomötet, på hvilken vice talmannen hänvisade, skulle i någon mån ådagalägga, att kyrkomötet icke ville på något sätt hjälpa komministrarne. Den, som läst igenom alla de i denna fråga inkomna utlåtanden, finner på många ställen, att kyrkoherdarne inse, att de få ökade skyldigheter genom de föreslagna förändringarna, men att de vilja underkasta sig dem för att kunna räcka en hjälpsam hand åt komministrarne. Anledningen till kyrkomötets beslut var att kammarkollegii utlåtande låg så tungt öfver kyrkomötet, att man insåg, att det icke var värdt att hoppas något på fondbildningens väg.

Beträffande hvad en talare nyss sade — han anmärkte det icke direkt mot mig — att det syntes, som om man funne det lämpligt och icke obilligt, att Skåne erhöle åtskilliga fördelar, under det att Vesterås stift finge betala, vill jag erinra, att jag naturligtvis icke haft en sådant tanke. Jag har blott velat framhålla, att då man säger att man vill väl bevara församlingarnas förmåner, der de finnas, så får man väl också lof att taga i betraktande presterskapets förmåner, der de finnas. Vidare vill jag tillägga, att om församlingarna i Skåne hafva frihet från byggnadsskyldighet, så är det väsentligen beroende derpå, att de aflöna sina prester mycket bättre än hvad förhållandet är i öfriga delar af Sverige, och dessa båda omständigheter få anses uppväga hvarandra.

Slutligen, hvad herr Hedins erinran beträffar, vågar jag icke nu yttra mig om den anförda bestämmelsens innebörd, då jag förut icke haft anledning att underkasta densamma någon pröfning, men så mycket kan jag säga, att icke har Kongl. Maj:t haft någon tanke på utvidgning af presterskapets privilegier. Betydelsen af den utaf herr Hedin framställda anmärkning skall emellertid tagas i behörigt öfvervägande, och sedan har Riksdagen tillfälle att säga sin mening.

Herr vice talmannen Danielson: Jag begärde ordet, när statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet sökte visa, att det skulle vara presterna ensamma, som skulle bidra till kassornas bildande. Om detta förhållande tror jag dock att man kan hafva olika tanke. Skulle det vara förhållandet, att presterna ensamma skulle anses bilda kassorna genom att de ett år senare tillträda sina befattningar, så är detta icke något nytt. På detta sätt hafva, såsom herrarne veta, lönen af lediga pastorat gått till presterskapets enke- och pupillkassa. Men icke kan man anse, att detta skett rent af för församlingarnas bästa. Ty det måtte väl icke ligga så nära församlingarnas önskuingar, att ett års afkastning användes för enke- och pupillkassans räkning, som att ett års afkastning användes för nu ifrågavarande ändamål och derigenom bidrager att undanrödja de tvister, som i så många år gjort sig allvarsamt gällande mellan församlingarna och presterna.

I anledning af herr statsrådets yttrande, att kammarkollegii utlåtande legat så tungt öfver kyrkomötet, att kyrkomötet i detta fall icke kunnat egna någon allvarlig pröfning åt mitt förslag, så ber jag att få erinra herr statsrådet derom, att kyrkomötet hade en annan uppfattning, då det gälde att votera ett års afkastning af lediga pastorat för att dermed pensionera ålderstigna prestmän. Det gick kyrkomötet in på. Då var det icke så farligt. Men nu, då det är fråga om att få församlingarna att åtaga sig större skyldigheter mot komministrarne, låter det på annat sätt. Då nu kyrkomötet visat sin likgiltighet för komministrarnes bästa, så att det icke velat vara med om att hjälpa dessa svagast aflönade prestmän, utan ansett att församlingarna böra åtaga sig att hjälpa dem, så tycker jag, att jag har goda skäl för min uppfattning, helst då, såsom jag nämnt, kyrkomötet mycket lätt medgaf, att ett års inkomster af ledigvarande pastorat finge anslås till pension åt ålderstigna prestmän.

Jag har endast såsom en gensaga mot hvad herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrat velat säga dessa ord.

Herr Forsell: Det är visserligen sant, såsom friherre Bonde angaf, att utskottet ganska noga behandlat föreliggande lagförslag. Men resultatet af denna behandling föreligger ingalunda i utskottets betänkande i vidsträcktare mån än i afseende på den föredragna paragrafen. Allt det öfriga arbete, som utskottet nedlagdt på detta kongl. lagförslag, har blifvit, om jag så får säga, af noll och intet värde och endast tagit sig uttryck i en och annan af reservationerna. Skulle därför 14 § eller någon af reservationerna ehvad de angå denna paragraf antagas, och kammaren vill till ledning för sitt omdöme om författningsförslaget i öfrigt hafva något uttalande af utskottet, tänker jag mig, att detta icke kan ske på annat sätt, än att hela förslaget återremitteras till ny behandling af utskottet. Men jag föreställer mig, att kammaren ej vill besluta en återremiss så nära riksdagens slut, som det nu är.

Jag skall vidare be att, i anledning af herr statsrådet och chefens för ecklesiastikdepartementet framställning till kammaren, att den måtte uttala sig i hvad riktning ett lagförslag i denna fråga borde gå, få fästa uppmärksamheten på de olika reservationer, som afgifvits inom utskottet. Dessa reservationer äro naturligtvis ett uttryck för de olika åsikter, som i denna fråga finnas inom de olika orter, hvar och en reservant representerar. När det sålunda i fråga om grundprincipen, hvarpå byggnadsfrågan skall lösas, uttalats så många olika åsikter, lämpade efter ortförhållandena, och det befunnits omöjligt att inom utskottet sammanjemka dem, så föreställer jag mig, att det icke vore lämpligt att kammaren nu gör något uttalande, utan i stället afslår förslaget och låter hvad som här af den ene efter den andre föreslagits gälla för hvad det kan. Jag anser detta så mycket nödvändigare, som nu antydda förhållande synes vara bevis för att frågan ännu icke är mogen att afgöras i Riksdagen.

Jag yrkar därför fortfarande bifall till utskottets framställning och afslag på den föreliggande paragrafen.

*Angående
förslag till
ecklesiastik-
boställsord-
ning.
(Forts.)*

Angående
förslag till
ecklesiastik
boställsord-
ning.

(Forts.)

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Giljam: Jag håller fullständigt med herr vice talmannen derom, att vakansåret är synnerligen olämpligt ur kyrklig och själavårdssynpunkt. Jag kan också hålla med honom derom, att det icke är lämpligt att använda vakansåret till att bereda tillgång till pension åt gamla prester. Men jag säger, att i slikt fall betalar dock presterskapet för presterskapet, och särskildt vid användningen af vakansåret för beredande af nödiga tillgångar åt presterskapets enke- och pupillkassa kan det med skäl sägas, att den enskilde prestmannen gör uppoffringen till förmån för sin egen familj. Det är här icke fråga om något afstående af löneinkomster af den ena generationen till förmån för den andra. Enahanda är förhållandet med nådår. Det är, såsom kammarkollegium uttrycker sig, endast en förskjutning i tiden för lönens uppbörd. En prest afstår från en del af sina inkomster, för att hans enka och barn derigenom skola komma i åtnjutande af motsvarande förmån.

Herr Kardell: Jag ber endast att i anledning af herr Forsells sista yttrande få påminna om en sak, som också friherre Bonde förut omnämnt, eller att alla de förändringar, som beslutats i utskottet vid den förberedande behandlingen af denna fråga, äro intagna i den af friherre Bonde och mig afgifna reservationen, så att någon återremiss ej behöfves, hvadan det arbete, som inom utskottet blifvit nedlagdt på föreliggande förslag, utan vidare kan blifva taget i öfvervägande.

Öfverläggningen var slutad. Efter det herr talmannen till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan i hvad den afsåg § 14 i det af Kongl. Maj:t framlagda författningsförslaget.

Ordet lemnades härefter till

Herr Bruzelius, som yttrade: Efter det beslut, kammaren nu fattat rörande 14 § i det föreliggande kongl. förslaget till ecklesiastik boställsordning, torde dermed hela lagförslaget få anses fallet. Jag tager mig därför friheten att, för tids vinnande, hemställa, att proposition nu måtte framställas om afslag å alla de öfriga paragraferna i förslaget.

I enlighet med den af herr Bruzelius gjorda hemställan och efter af herr talmannen i sådant afeende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan jemväl i hvad den afsåg öfriga delar af Kongl. Maj:ts förslag.

§ 4.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 59, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 1 kap. 2 § rättegångsbalken, dels ock om ändrad lydelse af vissa §§ i kommunallagarne.

Punkten 1.

Punkten 2.

Mom. a—d).

Biföllos.

I *mom. e)* hemstälde utskottet, att Riksdagen ville för sin del antaga ett inom utskottet, i anledning af två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner, den ena, n:o 2, af herr *O. R. Themptander*, och den andra, n:o 112, af herr *O. Eklund* från Stockholm, uppgjordt förslag till lag angående förändrad lydelse af 11 § i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Herr *O. Eklund*, hvilken i sin berörda motion föreslagit åtskilliga ändringar uti ifrågakarande lagrum utöfver dem, som af utskottet tillstyrkts, begärde ordet och yttrade: Då utskottet tillstyrkt endast en del af hvad jag framställt i min motion, och då jag anser, att äfven de delar af motionen, som utskottet icke tillstyrkt, äro berättigade, skall jag tillåta mig att nu yttra några ord med anledning af den föredragna punkten. Min motion angår, såsom herrarne kunna se af utskottets betänkande, att likställa de §§ i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm, som röra valrätten, med motsvarande §§ i förordningen om kommunalstyrelse i rikets öfriga städer. Såsom herrarne finna, afser den nu upplästa paragrafen uteslutande frågan om valrätten, under det att de §§, som förut blifvit upplästa, angått valbarhetsbestämmelserna.

I § 10 af förordningen om kommunalstyrelse i stad bestämmes, hvilka personer som ega att utöfva valrätt. Det heter der: »En hvar välfräjdad svensk undersåte, som är medlem af en stadskommun samt enligt § 57 förbunden att erlägga skatt till kommunen, och icke häftar för oguldna statsutskylder etc». I följande § göras några inskränkningar i denna allmänna regel, nemligen att för omyndig röstare förmyndare, och att för näring eller rörelse, som står under borgenärens förvaltning, äfvensom för egendom, som är afträdd i konkurs, icke må röstas. I förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm äro bestämmelserna i §§ 9 och 10 alldeles lika med ofvannämnda §§ 10 och 11 i förordningen om kommunalstyrelse i rikets öfriga städer. Men i förordningen för Stockholm tillkommer dessutom en särskild §, som gör ytterligare inskränkningar i valrätten. Det är den §, som nu blifvit uppläst, eller den 11:te. En af de der stadgade inskränkningarna har nu utskottet förordat att ur § utgå, nemligen den, att valrätt icke får utöfvas af en person, som står under annans husbondevälde. Men det är äfven ett par andra inskränkningar i afseende på valrätten, som jag skulle önska att få bort ur denna §, nemligen de, som stadga, att den ej eger valrätt utöfva, »som sin egendom till borgenärer afträdt och ej visat sig vara från deras kraf lagligen fri», samt den, som förklarats ovärdig att inför rätta föra annans

talans». Jag skall be att få betona, att jag icke vill hafva bort dessa bestämmelser alldeles ur stockholmsförordningen, utan att jag vill flytta dem dit, der de finnas i förordningen om kommunalstyrelse för rikets öfriga städer, eller till den §, som rör valbarheten. I Stockholm gälla, sådan som lagen nu är, samma bestämmelser för valrätt som för valbarhet; men så är icke förhållandet i rikets öfriga städer. Denna omständighet, att man gjort sådana inskränkningar i fråga om valrätten särskildt för Stockholm, finner jag vara icke blott orättvis, då det är Stockholm uteslutande det gäller, utan den vållar äfven, ja, nästan inbjuder till valtrassel, hvilket äfven erfarenheten visar.

Om jag nu något närmare granskar dessa båda inskränkningar och först upptager den bestämmelsen, som säger, att den person icke får rösta, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan, kan jag icke finna annat, än att denna bestämmelse är i hög grad egendomlig. Väl må det vara rätt att stadga, att en person, som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan, ej får representera andra och anses värdig att mottaga förtroendeuppdrag; men jag kan icke förstå, hvarför man skall förmena honom att representera sig sjelf vid rösturnan. Han är icke förmenad att processa för sig sjelf, och då borde han väl ej heller vara förmenad att rösta för sig sjelf. Hvad den andra inskränkningen angår, eller att en person icke har rösträtt, som sin egendom till borgenärer afträdt och ej visat sig vara från deras kraf lagligen fri, finner jag äfven den bestämmelsen icke vara berättigad i denna paragraf. Ty dels blifva derigenom en hel mängd personer beröfvade sin rösträtt, och dels är det en bestämmelse, som är i hög grad svår att tillämpa. Om t. ex. en person i Stockholm gör konkurs, förlorar han sin rösträtt, till dess han inför magistraten visat, att han tillgodosett sina borgenärer och från deras kraf är lagligen fri. Men om denne person flyttar till Södertelge, eller bara till Sundbyberg, så har han, för så vidt han betalar skatt till kommunen, rätt att der rösta. Om åter en person gör konkurs i Södertelge och sedan flyttar till Stockholm, är det uppenbart, att, då myndigheterna här icke gerna kunna hafva reda på att han gjort konkurs, han blir upptagen i röstlängderna och får utöfva valrätt. Men när valet är öfver, och man då får reda på att denne person gjort konkurs i Södertelge för t. ex. 9 år sedan, kunna här uppstå valtrassel och svårigheter, och valet kan gå omkull på grund häraf, i fall det blir öfverklagadt. Utskottet har nu i afseende på min framställning om att ofvannämnda inskränkningar i valrätten skulle flyttas öfver till den §, som rör valbarheten, sagt, att denna ändring icke synes vara af behovvet påkallad. Men ett sådant uttryck är ju endast ett uttryck för en fullständigt subjektiv uppfattning och är således icke något skäl för afslag å min framställning. Jag anser denna ändring deremot vara af behovvet påkallad, för att de båda kommunalförfattningarna, åtminstone i den delen som rör valrätten, måtte blifva öfverensstämmande med hvarandra, och jag anser den så mycket mera af behovvet påkallad, som den politiska rösträtten är beroende af den kommunala.

Vidare säger utskottet, att de ofvannämnda ändringarna icke kunna godkännas, i synnerhet därför att motionären underlåtit att väcka

förslag om ändring i § 9 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Jag har af en ärad utskottsledamot fått reda på att härmed afses att i denna § blott står: »den hvar svensk undersåte», under det att i motsvarande § i förordningen om kommunalstyrelse i rikets öfriga städer står: »den hvar välfräjdad svensk undersåte». I det förslag till § 11, jag framställt, har jag ju dock bibehållit alla de bestämmelser, som afse fräjden, så att olikformighet mellan förordningarna väl ej kan sägas komma att uppstå. Men det kan ju i alla fall vara önskvärdt, att ordalydelsen öfver hufvud taget blefve alldeles lika, då man kunde helt och hållet utesluta denna § 11.

Med detta mitt anförande har jag icke velat annat än fästa uppmärksamheten på de nu af mig påvisade förhållandena och skall icke göra något yrkande, men jag vill dock uttala den förhoppningen, att, när denna fråga en annan gång kommer före, lagutskottet då ville taga hänsyn till de skäl, jag nu framställt.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Mom. f.)

Bifölls.

Punkten 3.

Bifölls jemväl.

§ 5.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 60, i anledning af väckta motioner dels om ändring af 7 kap. 3 § strafflagen, dels ock om förklaring af samma paragraf. Uti förevarande ämne hade inom Andra Kammaren afgifvits tre särskilda motioner, nemligen:

n:o 46, af herr *E. J. Ekman*,

n:o 97, af herr *Jakob Erikson*, och

n:o 107, af herr *A. Hedin*.

I *punkten 1* af föreliggande utlåtande hemstälde nu utskottet: att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville taga under öfvervägande, huru vida nu gällande stadgande i 7 kap. 3 § strafflagen angående förbud mot handel i kramlåda eller annan dylik bod under sabbatstid må kunna ersättas eller förtydligas genom närmare bestämmelse om beskaffenheten af de försäljningsställen, som under sådan tid, dock ej under gudstjenst, må hållas öppna, samt, derest Kongl. Maj:t skulle finna sådant lämpligt, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag i nämnda syfte.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Ekman: Då hvad som förekommer under de följande punkterna, mom. 2 och 3, har ett inre sammanhang med hvad utskottet i denna första punkt föreslagit, så skall jag be att med herr talmannens benägna tillåtelse få i mitt yttrande beröra äfven hvad som i följande punkter innehålles och särskildt beträffande tredje punkten angående den af mig väckta motionen. Denna motion handlar om tobakshandeln på söndagar.

Jag skall härvid be att få erinra om gången af denna fråga. Det har under många år varit ovisst, huru vida tobakshandeln på söndagarne skulle vara inskränkt eller icke. Man har gått till Kongl. Maj:t för att få frågan löst; åtskilliga prejudikat hafva också erhållits, hvaraf tydligt framgår, att Kongl. Maj:t ansett, att tobakshandeln skulle vara förbjuden under samma tid af sabbaten, som kramlåda skall vara stängd. Men ett kongl. prejudikat är, såsom vi veta, icke detsamma som en lag, och därför veta vi också, att i somliga delar af landet man har tillämpat prejudikatet, men i andra delar icke fäst något afseende dervid, hvaraf också foljden varit, att i somliga städer tobaksbodarne fått vara öppna under sabbatstiden, under det att i andra åter de hållits stängda.

Det var med anledning deraf och för att söka åstadkomma någon reda beträffande denna fråga, som jag tog mig friheten att förra året väcka en motion, till innehåll öfverensstämmande med de af Kongl. Maj:t gifna prejudikaten, eller att tobaksbod skall vara stängd under samma tid, som lagen föreskrifver angående kramlåda.

Nu har emellertid det egendomliga inträffat, att tobaksbodarne visserligen äro stängda, men att tobakshandeln öfverflyttats från dessa bodar till andra ställen, särskildt schweizerier och dylika ställen, hvarest nu en ganska vidsträckt försäljning af tobaksvaror bedrifves.

Jag skall, innan jag går vidare, be att få säga, att syftet med min motion såväl vid denna som föregående riksdag alls icke varit att på något sätt beröra frågan om nyttan eller icke nyttan af att tillhandahålla tobak. Jag skall vidare säga, att det icke heller är en sabbatsfråga, som det här gäller, utan det är helt enkelt en rättsfråga, och jag tror icke, att man skall kunna i min motion taga reda på något, som skulle kunna tydas så, att det är från sabbatsbudsynpunkt som jag betraktar denna fråga. Det är endast och allenast från rättslig synpunkt. — Jag ber att få nämna detta särskildt, därför att jag trott mig finna af lagutskottets motivering för afslag å min motion, att utskottet skulle hafva uppfattat saken så, som om det varit från sabbatsbudets sida, som jag yrkat detta, eftersom lagutskottet säger, att nu gällande bestämmelser visat sig tillräckligt värna om sabbatsfriden, och att stadganden härutinnan, åläggande ytterligare inskränkningar för de enskilde, icke äro af behovet påkallade.

Ser man sålunda, såsom jag gjort, frågan från rent rättslig synpunkt, skall man finna, att det förhållande inträffat genom den lag, som kom till stånd förra året, att de *laglige* innehafvarne af tobaksförsäljningsbodar måste hafva sina bodar under sabbatstiden stängda, men deremot få, om jag så får säga, de *olaglige* innehafvarne af en sådan försäljning hålla sina bodar öppna. Detta mitt sista uttryck:

»de olaglige innehafvarne» skall jag be att få motivera dermed, att det verkliga synes mig, som om försäljning af tobak på schweizerier och dylika ställen icke endast på sabbatsdag, utan äfven eljest vore en verkligt olaglig försäljning. Jag skall be att få erinra derom, att enligt kongl. förordningen den 18 juni 1864 § 8 mom. c är den, som innehar källare, vinskänks-, schweizeri-, värdshus-, traktörs-, krog- eller annan dylik rörelse, icke berättigad att idka handel med andra varor, hvartill särskild anmälan behöfves, och enligt kongl. förordningen den 31 december 1891 § 5 mom. 2 stadgas, att med undantag af vinhandel må minuthandel med eller utan utskänkning af bränvin icke vara förenad med annan handel, till hvars bedrivande särskild anmälan erfordras.

Är det nu så, att i allmänhet schweizerier och dylika ställen icke ega rättighet att idka handel med varor, hvartill särskild anmälan erfordras, så vore det väl högst underligt, om de skulle ega rättighet att särskildt på sabbatsdagar få göra det.

Detta är verkligen en rättsfråga, och jag säger, att jag för min personliga del skulle mycket hellre vilja hafva förra årets lag upphäfd, än att man ställer till på så sätt, att de laglige innehafvarne af rättigheten att försälja tobak icke få hafva sina bodar öppna, men deremot schweizerier och andra ställen. Och det är icke nog med att det på schweizerier försäljes cigarrer styckevis, utan man säljer äfven lådvis och drifver en stor kommers på sådana ställen.

Jag har fått uppgifvet, att en källarmästare i Upsala vid inventeringen förlidet år hade på lager 200,000 cigarrer. Det är kanske få cigarrhandlare, som hafva ett sådant stort lager och sälja lådvis, men i Stockholm tillgår det alldeles på samma sätt.

Nu har utskottet afstyrkt min motion, och det lärer väl icke vara något att göra åt den saken, synnerligast som den äfven i Första Kammararen fallit, men jag ber herrarne dock taga i öfvervägande hvad man bör i detta hänseende göra, och kunde man under diskussionen få klart hvilken väg man bör gå, så vore dermed icke så litet vunnet.

Man kunde ju säga, att det finnes icke något annat än att antaga det förslag, som utskottet under mom. I afgifvit, hvilket är ett slags tillstyrkande af herr Hedins motion, men jag skall be att dervid få fästa kammarens uppmärksamhet derå, att herr Hedin åtminstone i motiveringen till sin motion antydte, att man skulle kunna få till stånd en lag åt kommunalmyndigheterna, hvarigenom de efter vissa bestämmelser skulle erhålla rättighet att medgifva undantag från regeln, men hvart skulle vi då komma? Jo, vi komme tillbaka till samma förhållande som under prejudikattiden, eller att det vore medgifvet på somliga ställen att sälja, men icke på andra.

Jag undrar verkligen, om det kan vara nödvändigt att uti ifrågasvarande hänseende hafva olika lagar för olika ställen. Jag kan medgifva, att förhållanden kunna finnas, som betinga andra lagar för t. ex. en hufvudstad än för andra städer, men jag skulle icke tro, att i förevarande fråga några sådana förhållanden förefinnas.

Man säger, att det är så många resande, som komma hit till Stockholm på sön- och helgdagar och icke kunna skaffa sig cigarrer.

Ja, men det finnes större städer än Stockholm, som hafva lagar, som stadga inskränkning uti ifrågavarande hänseende, men dessa städer hafva icke på något sätt tänkt ändra dessa lagar på den grund, att städerna besökas af främlingar. Jag tänker, att de af herrarne, som besökt London, nogsamt erfarit de inskränkingar, som råda i afseende å försäljning under sabbatstiden, men det har icke fallit myndigheterna in att för främlingarnas skull ändra detta förhållande.

Jag är för öfrigt öfvertygad om att, i händelse en lagförklaring i öfverensstämmelse med mitt förslag tillkomme, förbrukarne af tobaksvaror nog skulle förse sig föregående afton med hvad de behöfde under söndagen.

Jag skall icke framställa något yrkande, men jag har begärt ordet för att för kammaren angifva hvad frågan egentligen gäller.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3.

Biföllos.

§ 6.

Likaledes biföllos lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 61, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lag om skydd för industriella mönster och modeller;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående uppskof i vissa fall med tillämpning af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891; och

n:o 63, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till föreskrifter i syfte att vid verkställande af frihetsstraff tillämpa s. k. vilkorlig frigifning.

§ 7.

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.*

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande n:o 64, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och framläggande af förslag afseende införande af vilkorliga straffdomar.

I berörda, inom Andra Kammaren af herr *O. Anderson* i Hasselbol afgifna motion, n:o 40, hade föreslagits: att Riksdagen måtte hos Konungen anhålla, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och undersöka, i hvad mån det i vissa utländska lagar stadgade vilkorliga domfällandet må finnas lämpligt att i vår lagstiftning införas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill en sådan undersökning kunde föranleda.

Utskottet hemställde emellertid:

att hvad herr Anderson i förevarande motion föreslagit icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade anmälts reservation af herrar *Kardell* och friherre *Bonde*, hvilka ansett, att motionen bort af utskottet tillstyrkas.

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.
(Forts.)*

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr friherre *Bonde*: Emedan jag vid behandlingen inom utskottet af förevarande fråga reserverat mig mot det slut, hvartill utskottet kommit, så skall jag be att få framhålla några af de skäl, som föranledt mig att göra det.

Uti motiveringen till det nyss af kammaren bifallna utlåtandet om afåtande till Kongl. Maj:t af en skrivelse med begäran om verkställande af en utredning rörande vilkorlig frigifning har utskottet förklaradt, att de motiv, som förlidet år framhöllos för afslag å en dylik framställning, icke nu hade samma betydelse. Utskottet framhöll nemligen då, att denna fråga redan förelåg till Kongl. Maj:ts pröfning på grund af en skrivelse från chefen för fängvårdsstyrelsen.

I år har utskottet ansett, att, då denna skrivelse från fängvårdsstyrelsen ännu icke föranledt någon åtgärd från Kongl. Maj:ts sida, det vore skäl, att Riksdagen nu komme med en påstötning eller en framställning, så att frågan verkligen underkastades någon utredning hos Kongl. Maj:t.

Samma skäl förelågo förra året för afslag å den då föreliggande motionen rörande införande af vilkorliga straffdomar, eller att frågan vore föremål för Kongl. Maj:ts ompröfning på grund af en skrivelse från chefen för fängvårdsstyrelsen. I motiveringen för sitt afslag å nu förevarande motion har utskottet anfört samma skäl som i fjol, d. v. s. det har icke gjort annat än aftryckt hela motiveringen i fjol, hvarpå utskottet derefter kommer till det resultat, att frågan ingalunda kan ännu anses hafva erhållit den utredning, särskildt hvad vårt lands förhållanden beträffar, att utskottet finner sig kunna tillstyrka Riksdagen att förorda den ifrågasatta lagändringen; och en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran blott om utredning i ämnet synes utskottet icke vara erforderlig eller lämplig, då Kongl. Maj:ts uppmärksamhet, på sätt motionären sjelf erinrat, redan blifvit fäst på de förhållanden, som i motionen beröras, genom den skrivelse, hvilken chefen för fängvårdsstyrelsen den 24 februari 1890 till Kongl. Maj:t ingifvit. På grund af dessa skäl har utskottet funnit sig föranlåtet att afstyrka bifall till motionen.

Jag ber att få påpeka en stor inkonsequens i dessa båda utlåtanden. I det förra säger utskottet, att då denna skrivelse ännu icke föranledt Kongl. Maj:t att göra någonting, så är det skäl, att Riksdagen skrifer och begär en utredning. Men när det kommer till det andra utlåtandet, så säger utskottet, att som denna skrivelse från chefen för fängvårdsstyrelsen ligger på Kongl. Maj:ts bord, så är det onödigt att skrifa.

Det synes förvånande, hvaruti skilnaden skulle bestå mellan dessa båda frågor, att det skall behöfva påminnas om den ena, men icke om den andra. Ej är det väl så, att utskottet antager, att Kongl.

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.*
(Forts.)

Maj:t utan vidare påminnelse söker utreda den nu föreliggande och således skulle anse densamma af större betydelse än den nyss behandlade. Det framhölls under diskussionen i fjol, att dessa båda frågor ligga mycket nära hvarandra, nämligen frågan om vilkorlig frigifning och frågan om vilkorliga straffdomar; och jag instämmer till fullo deruti. Utskottet säger, att de tarfva utredning båda, och särskildt att det behöfves en utredning, om detta kan inom vårt land tillämpas med afseende på här gällande lagar. Ja, det är ju ingenting annat, som motionären begär, än en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru vida vilkorliga straffdomars afkunnande skulle kunna hos oss tillämpas; och skälen för att begära en sådan utredning äro mycket stora. Här är icke fråga om något nytt. Detta system är visserligen i vårt land opröfvadt, men det har pröfvats i andra länder, såsom herrarne hafva sig bekant. Alla veta ju, att detta system länge praktiserats i Frankrike, Belgien, England och åtskilliga af Amerikas förenta stater, och nu har äfven en lag blifvit införd i Norge i detta syfte. Det är således alls icke något nytt, när man nu begär, att Riksdagen skulle bedja Kongl. Maj:t om en utredning i detta fall.

Det har ju framhållits, att det skulle vara vissa skiljaktigheter mellan vårt lands och andra länders lagstiftning, som göra en förändring mindre behöflig här. Det har framhållits, att i vårt land gemensamhetsfångelser icke såsom i andra länder förekomma för kortare fängelsestraff, och att, då anledningen till föreliggande förslag vore, att man ville undvika fängelsestraff för mindre förbrytelser under förmildrande omständigheter, detta icke skulle behöfvas här, der icke gemensamhetsfångelse förekommer för sådana fall. Men detta tror jag icke är fullt riktigt; ty jag ser af förhandlingarna vid norska kriminalistföreningens möte i Kristiania 1892, att särskildt hvad Belgien beträffar läser icke detta gemensamhetsfångelsesystem der vara rådande, utan cellsystemet vara i stor utsträckning infördt. Och då samma förhållande råder här, tycker jag, att vårt land skulle vara ganska jemförligt med Belgien.

Jag vill icke uppehålla mig med att framhålla sakens stora vikt och betydelse, då frågan förut inom kammaren diskuterats många gånger. Men jag ber att få framställa till kammarens begrundande och öfvervägande, huru vida icke denna sak i sig sjelf är särdeles beaktansvärd, och huru vida man icke bör tillse, om det är möjligt att åstadkomma någon lagstiftning i den vägen. Ty hvar och en torde inse, huru många af dessa, som blifva dömda till fängelse för mindre förseelser, just derigenom att de kommit i fängelse återfalla i brott och just derigenom göras till vane brottslingar. Om de icke kommit i fängelse första gången, utan fått tillfälle att bättra sig, skulle man kanske kunnat rädda dessa, hvilkas brott icke blifvit begångna i brottslig afsigt, utan till följd af inverkan de förhållanden och, som det heter, under förmildrande omständigheter, och bör man då icke försöka att rädda dessa åt samhället och befria dem från den svårighet till upprättelse, som en utsläppt fånge alltid har att kämpa emot? Man må säga hvad man vill om vårt fängelsesystems förbättrande inverkan på den menkliga naturen; men jag tror, att om det för-

bättrar några, så blir största delen försämrad af fängelset. Derfor tror jag, att om man kan göra något för att rädda dessa många, som till följd af oförstånd, till följd af dåligt sällskap, rusdryckers inverkan etc. fallit för frestelsen en gång, men som sedermera kunna komma på bättre vägar, så vore i sanning mycket vunnet.

*Angående
inforande af
vilkorliga
straffdomar.
(Forts.)*

Nu kan man visserligen icke påräkna att få genast införd en sådan lagstiftning, då juristerna tvista om den saken; nemligen, som herrarne torde hafva sig bekant, två olika skolor som tvista om denna sak. Men saken tarfvar utredning och pröfning; och då motionären endast begärt utredning, kan jag för min del icke biträda utskottets förslag, utan får, med afslag å utskottets hemställan, yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *John Olsson, Falk, Nydahl, Hedin, G. Ericsson* från Stockholm, *Höjer, Wallis, Fjällbäck, Fridtjuw Berg, Jakob Erikson, Alsterlund, Hahn, Nordin* i Sättna, *Göthberg, Hammarströmd, Eriksson* i Elgered, *Norman, Collander, Andersson* i Upsala, *Jansson* i Saxhyttan, *Ericsson* i Väsby, *Anderson* i Hasselbol, *Bergström* och *Eklund* från Stockholm.

Herr Hammarström yttrade: Man bör enligt min åsigt söka ställa det så, att det blir klart för den brottslige, att man med straffet icke afser att hämnas på honom, utan att man dermed afser att skydda samhället i dess helhet och dermed äfven afser den brottsliges förbättring. Jag vill icke alls göra någon anmärkning mot lagutskottet, ty jag tror, att det handlar efter bästa öfvertygelse. Men jag ber att få jemte utskottets uttalade motiv uppställa några andra synpunkter vid sidan af dem.

De bland kammarens ärade ledamöter, som haft förmånen att få tillbringa sin tid i ett föräldrahems hägn, tills de nått mogen ålder, torde hafva svårt att föreställa sig, hvilka frestelser och svårigheter en yngling, som kommer ut i verlden, möter, då han sålunda kommer in i nya förhållanden. Det har gifvits och gifves fortfarande exempel derpå, att ynglingar, oerfarna af lifvet, komma i frestelser och svårigheter och på grund af förhållandena i sin nya ställning i lifvet duka under och falla och sålunda komma under tilltal. Jag är alldeles öfvertygad om att i många fall, för att icke säga i de flesta fall, man skulle kunna rädda sådana åt samhället genom att vidtaga de åtgärder, som af motionären äro föreslagna. Det gifves enligt mitt förmenande tillfällen, då samhället såsom sådant har en god del af skulden till personers första fall, nemligen genom att göra rusdrycker lätt åtkomliga. Jag ber att få såsom en belysning af hvad jag härmed menar anföra ett enda exempel.

Det hände för flera år sedan i vårt land, att en yngling var med på en begrafning; han hade aldrig begagnat starka drycker förrän vid det tillfället, och han blef något berusad samt kom i ett sådant sinnestillstånd, att han, sedan han kommit i gräl med sin egen bror, fattade en sten och slog till honom vid tinningen, så att han ögonblickligen ljöt döden. När ynglingen kom till sans, var han en fånge och blef utom sig, då han fick veta, hvad han gjort under rusets

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.*

(Forts.)

inflytelse. Jag undrar, om icke en sådan yngling kunnat räddas för framtiden, om något sådant kunnat tillämpas på honom som det förslag, öfver hvilket är utarbetadt det betänkande, som här föreligger till behandling, dock icke i fråga om brottets beskaffenhet.

Det är min öfvertygelse, att ett kristet land bör söka i lagstiftningen inrymma och häfda kristna principer. Vi veta litet hvar, att vår store religionsstiftare handlade på särskildt sätt mot en viss qvinna, en äktenskapsbryterska, som kom inför honom, och att hon, som enligt gällande lag skulle stenats, blef befriad från detta straff. Jag är öfvertygad om att kärleken är den starkaste magt i världen; och om man genom inrymmande af några bestämmelser i lagen visar, att man vill göra hvad man kan för att rädda den fallne och söka på lämpligt sätt återvinna honom till samhället, tror jag för min personliga del, att icke så litet derigenom skulle vinnas. Jag känner mig verkligen frestad att till våra i denna kammare befintliga domare, för hvilka jag för min del har stor vördnad, hemställa, om icke i deras erfarenhet har ingått, att man kan skilja mellan brottslingar och brottslingar. Jag tror, att de haft tillfälle att se, att, då en brottsling första gången kommer inför domaren, han är i en sådan sinnesstämning, att man väl skulle kunna tillämpa en lag, sådan som motionären här föreslagit, och derigenom uträtta ganska mycket till hans räddning och bättrande.

Vi veta litet hvar, att de lagar, som vi haft förut för långa tider tillbaka, hafva varit vida hårdare, än dem vi nu hafva. Historien berättar oss, att i vårt land vissa tider icke tiotals, utan hundratal afrottningar årligen egde rum, men de verkade icke, hvad man önskade, att de skulle verka.

Utskottet talar om exempel från andra länder på hvad man på lagstiftningens väg der åvägabragt. Det är godt och väl att hafva exempel från främmande länder, men jag hemställer likväl, huru vida icke vi, som hafva en tusenårig erfarenhet på lagstiftningens och politikens område, borde kunna våga att i något enda fall taga ett sjelfständigt steg, i synnerhet i ett sådant fall som detta, der det icke gäller någonting annat än att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:ts regering för att få frågan utredd, huru vida man skulle kunna få någon lag till stånd i det syfte, som af motionären är föreslaget.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, utan endast som min mening uttala, att kammaren gör klokt i att antaga det af motionären framställda förslaget, hvartill jag yrkar bifall.

Herr von Krusenstjerna: Efter de varma och värtaliga anförandena af herrar friherre Bonde och Hammarström samt efter de talrika instämmanden, som följde åtminstone på det första af dessa anföranden, kan det vara ganska vanskligt att söka i någon mån föra lagutskottets talan. Jag hemställer dock till herrarne, om man verkligen bör taga denna fråga endast såsom en känslosak.

Hufvudsakliga skälet, hvarför jag biträdt lagutskottets hemställan, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, är, att jag anser frågan ännu icke vara tillräckligt utredd, att åsigterna

verkligen äro så delade, att jag anser, att man icke bör besvära Kongl. Maj:t med en skrifvelse.

Jag tillåter mig fästa kammarens uppmärksamhet på, att denna fråga om vilkorliga straffdomar — om dess verkliga betydelse skall jag be att sedan få yttra några ord med anledning af den något egenomliga uppfattning, som den siste talaren syntes hafva om hela rättsinstitutet — väcktes i internationella kriminalistföreningen af denna förenings stiftare och ledare, Liszt. När han först väckte den, inbjöd han till diskussion i ämnet. Vid flera möten i Tyskland uttalade han sin önskan att få höra gensagor af andra sakkunnige. Inga sådana framställes emellertid i början, idén mottogs med allmänt bifall. Och det är ju en utmärkt vacker tanke att söka befria den förbrytare, som uti ett anfall af öfvervilning begår brott, från det skadliga inflytande på hela hans karaktärsutveckling, som fängelselivet kan medföra. Men vid närmare eftersinnande har denna entusiasm för saken bland de sakkunnige upphört, och vid senare kongresser, der denna fråga behandlats, har den förste förslagsställaren, Liszt, funnit ett ganska energiskt motstånd. Jag tillåter mig erinra kammaren om, att när denna fråga var före på allmänna penitentiärkongressen i Petersburg 1890 och der behandlades icke blott af jurister, utan äfven af verkligt erfarna, för de brottsliges väl varmt intresserade fängelsemän, så blef resultatet det, att man visserligen inom sektionen med 2 à 3 rösters pluralitet fick till stånd ett uttalande till förmån för vilkorliga straffdomar, men när saken behandlades af kongressen i dess helhet, undvek man med flit att göra ett bestämdt uttalande. Vid det senaste allmänna skandinaviska juristmötet diskuterades äfven denna fråga och fick varma försvarare särskildt från Norge. Men det stannade äfven dervid, att de sakkunnige icke beslöto något uttalande till förmån för saken. Såsom här erinrats, har systemet med vilkorliga straffdomar blifvit infördt i några andra länder, nemligen några af de australiska kolonierna, möjligen i Canada, i viss mån äfven i England, ehuru der efter ett helt annat system, och vidare äfven i Frankrike och Belgien. Men, såsom friherre Bonde erinrade, är väl det hufvudsakliga skälet, hvarför det blifvit infördt i de båda senare länderna, att deras lagstiftning i olikhet med vår upptagit frihetsstraff endast på några få dagar, och när dertill kommer, att i åtminstone ett af dessa länder — och mot den förste talaren ber jag att få säga, att jag tror att förhållandet är så äfven i Belgien — regel är, att dessa till kort fängelsestraff dömda icke förvaras i ensamhetsfängelse, så var det naturligt, att sträfvan den der uppstodo med syfte att befria dessa för obetydligare förseelser dömda personer från det förderliga inflytandet i gemensamhetsfängelserna. Der funnos sålunda speciella förhållanden. Sedan erkänner jag, att systemet införts i ännu ett land, der några dylika skäl ej tala för dess införande, nemligen Norge. På förslag af den förra ministeren framlades af statsrådet Qvam en kongl. proposition om införande af vilkorliga straffdomar i Norge, och denna proposition blef antagen. Jag vågar emellertid påstå, att här i Sverige icke finnas samma förutsättningar för nödvändigheten af att införa detta system.

Jag yttrade, att den siste talaren tycktes hafva en egendomlig

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.*

(Forts)

Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.
(Forts.)

uppfattning om hvad frågan innebär. Han erinrade om ett beklagansvärdt fall, då en person under rusets inflytande slagit i hjel sin broder, och syntes förutsätta att, om detta system vore antaget, en sådan brottsling icke genast skulle undergå något straff, utan straffet uppskjutas, och om det visade sig, att han uppförde sig väl, skulle han helt och hållet slippa att undergå straffet. Men, mine herrar, så långt har man väl ändå icke kommit med detta system, att meningen är att för brodermord icke låta straff följa på brottet. Innebörden af systemet är, att för mindre förseelser, hvarå påföljden skulle blifva några dagars eller på sin höjd några månaders fängelsestraff, man visserligen dömer, men anstånd med domens tillämpande gifves. Det må vara, att det *kan* vara lämpligt, men jag anser, att, när frågan ännu är föremål för så olika meningar icke blott bland jurister, utan äfven, hvad vigtigare är, bland fängelsemän, det kan vara skäl att dröja med att viktiga någon sådan åtgärd, som nu föreslagits.

Jag är för öfrigt icke säker, att detta institut stämmer med vår svenska uppfattning. Jag tror, att regeln här är, att man fordrar att straffet bör följa på brottet. Och systemets lämplighet kan så mycket mer blifva föremål för tvekan, som detta institut, i olikhet med det om vilkorlig frigifning, icke bestämmes af den högsta administrativa myndigheten, af Kongl. Maj:t efter fängelsestyrelsens hörande, hvarigenom enhet åstadkommes vid tillämpningen, utan detsamma skall tillämpas af hvarje underdomstol. Man kan tänka sig, att tillämpningen kan i detta fall blifva ganska olika. Och det är ju alldeles tydligt, att den allmänna rättsuppfattningen icke kan känna sig tillfredsstäld, utan snarare kränkt, då i den ena domstolen för ett fridsbrott straff visserligen ådömes, men icke tills vidare tillämpas, men deremot i den andra domstolen straffet genast följer på brottet.

Af dessa skäl anser jag, herr talman, att man bör vänta vidare erfarenhet, innan man besvarar Kongl. Maj:t med en skrivelse, och därför tillåter jag mig hemställa om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Persson i Stallerhult: Efter de talrika instämmanden, som kommo den förste talaren till del vid hans anförande till förmån för motionen, är det alldeles klart, att kammaren i år kommer att fatta samma beslut som förut, nemligen om bifall till motionen. Jag för min del kan icke vara med derom och därför har jag begärt ordet för att få min mening till protokollet antecknad.

Som herrarne torde finna, är här endast ifrågasatt en skrivelse till Kongl. Maj:t, men afsigten är ju den att få fram ett lagförslag om att straff för ett begånget brott skall kunna uppskjutas, ja, till och med icke verkställas. Mig förefaller det, som om en sådan lag icke skulle hafva den verkan, som motionären åsyftat. Jag tror icke, att den kommer att minska brottens antal, utan snarare framkalla ännu flera brott än som hittills blifvit begångna, ty det är ju alldeles naturligt, att om en person blir fördömd af en annan och uppträder som målsegare, så vållar detta honom stora besvär och obehag. Derest nu den brottslige icke kommer att få laga straff för sin förseelse, så är det klart, att målsegaren icke har ringaste intresse af att anmäla begånget brott till åtal. På det sättet får den brottslige

fortsätta undan för undan, och det tror jag icke skall verka helsofsamt.

Det skulle vara ganska frestande att ingå på en kritik af motiven för den föreliggande motionen, men jag skall icke upptaga kammarens tid dermed. Jag kan dock icke underlåta att åtminstone beröra ett enda af dessa motiv. Det finnes antecknad på sid. 10 och lyder: »Straffet eftergifves icke, det endast uppskjutes, men är dock såsom straff i allmänhet underkastadt preskription, eller med andra ord lemna den brottslige tillfälle att på fri fot genom sin obrottsliga vandel aftjena detsamma». Har då en person begått ett brott, hvarpå skulle följa straff, och denne person blir ådömd straffet, men icke behöfver aftjena detsamma t. ex. under 5 års tid, så skulle han alltså enligt motionärens åsigt genom sin obrottsliga vandel aftjena straffet. Om nu denne person skall behöfva känna det som straff att lefva obrottsligt, så är det tydligt, att hans sinne icke förbättras. Jag tycker, att det vore märkvärdigt, om en vilkorlig dom skulle förbättra människorna. För min del fruktar jag, att den i stället skulle förvärra dem.

Vidare påstår motionären, att de korta fängelsestraffen äro allt för korta, emedan de icke lemna tid till ånger och förbättring. Den brottslige borde alltså efter hans åsigt hafva längre straff för att hinna bättra sitt sinne.

Jag tror, att kammaren gjorde klokt i att alldeles afslå detta förslag, ty jag är viss om, att om ett sådant lagförslag, som motionären och reservanterna önska, skulle komma att framläggas, så skulle kammaren vara mera böjd att afslå än att antaga detsamma. Är det icke då mera skäl att redan nu afslå skrifvelseförslaget?

De skäl, som anförts för afslag, anser jag tillfyllestgörande. Jag har kommit till den uppfattningen, att det af motionären framlagda förslaget snarare skulle framkalla brott än förhindra sådana.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr friherre Bonde: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande af herr von Krusenstjerna, som tycktes betvifla rättigheten af den uppgift, jag nyss lemnade, att i Belgien dessa korta fängelsestraff skulle få ske i enrum. Jag skall därför be att få återropa den källa, hvarur jag hemtat mitt påstående. Det är ett yttrande vid norska kriminalistföreningens möte i Kristiania 1892 af professor Hagerup, som till bemötande upptog riksadvokaten Getz' anförande, hvilken likväl äfven för sin del mycket varmt förordat detta system, liksom för öfrigt nästan hvarje talare, som uppträdde vid mötet. Det hade af riksadvokaten Getz blifvit framhållet, att den anmärkningen gjorts, att detta system i allmänhet blifvit infördt endast i sådana länder, der de korta frihetsstraffen aftjenas i gemensamhetsfångelser. Då yttrade professor Hagerup: »Jag ber nu få fästa uppmärksamheten på, att detta dock icke gäller i full utsträckning. I Belgien t. ex. som är ett af de första land, som infört systemet, och som af alla kontinentens land infördt det i den största utsträckning, är just — hvilket naturligtvis ingen bättre vet, än den föregående ärade talaren — cellsystemet infördt par préférence. Det finnes utom

Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.
(Forts.)

Sverige intet annat land, som så fullständigt infört detta system äfven för kortvariga frihetsstraff, och der på det hela taget från denna sida sedt frihetsstraffen äro så mönstergilt anordnade. Det samma gäller till stor del äfven om England, der likaledes cellsystemet är infördt äfven för kortvariga frihetsstraff.» Jag vill endast framhålla, att detta var den auktoritet, på hvilken jag stödde mig.

Herr von Krusenstjerna anförde som skäl för afslag, att saken ej är tillräckligt pröfvad, och att åsigtterna äro delade. Men det är väl ingen anledning, hvarför saken icke skulle tariffva en utredning, så fullständig som möjligt, utan snarare tvärt om. Jag finner sålunda deri ej något skäl att förkasta motionen.

Herr Anderson i Hasselbol: Jag instämde i baron Bondes första anförande i afsigt att icke begära ordet och upptaga kammarens tid. Jag har emellertid uppkallats af talarens på skaraborgsbänken yttrande.

Det märktes på hans anförande, att han icke fäst sig vid hvad i motionen framhållits som önskligt, nemligen att blott för mindre brott och förseelser vilkorligt domfällande skulle tillämpas. Af hvad jag förut i kammaren påpekat, då denna motion förevarit, torde herrarne känna, att det blott är för mycket små brott och förseelser, för hvilka strafflagen bestämmer 2, 3 à 6 månaders fängelse eller 2 à 3 månaders straffarbete, som denna bestämmelse skulle tillämpas.

Jag omnämnde förlidet år ett fall, som förra vintern var föremål för domstols pröfning: En qvinna stal en matta, värderad till två kronor, som hon sålde för 50 öre för att skaffa sig mat; hon blef dömd här i Stockholm för denna förseelse, begången under synnerligen förmildrande omständigheter, till en månads fängelse. Jag uttryckte då den åsigten, att det varit godt, om man kunnat tillåta denna qvinna att vara på fri fot, och att hon, om hon obrottsligt vandrat sin väg fram under viss tid, bort slippa inträda i fängelse för denna förseelse.

Många förseelser begås under rusets inflytande eller genom obehänsksamhet af ynglingar och unge män, och då förseelserna äro obetydliga, tror jag att det vore godt, om man i stället för några få månaders fängelse kunde ådöma den brottslige en vilkorlig dom.

Jag har äfven i min motion sagt, såsom herr Carl Persson påpekat, att strafftiden för dessa mindre brott och förseelser — märk väl: *mindre* brott och förseelser — icke är nog lång och icke kan vara det för att ingifva någon förhoppning om brottslingens förbättring inom fängelset, och detta har jag uttalat såsom ett af skälen för det vilkorliga domfällandet.

Jag skall, som sagdt, icke upptaga kammarens tid längre, utan endast instämma i baron Bondes yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Petersson i Brystorp: Jag skall först be att få instämma med herr Carl Persson. Jag tror, att man bör akta sig för att här låta känslan råda allt för mycket, utan äfven tänka på, att den fördelade får någon rättvisa. Jag förstår icke, hvarför det skall vara

mindre farligt att få varning än fängelsestraff. Man påstår ju, att våra fängelser äro utmärkta uppfostringsanstalter. För min del tror jag, att det är själfva brottet, som förvärrar en person, och icke fängelsestraffet. Vi hafva exempel på många, som varit i fängelse och efter sin frigifning blifvit hyggliga karlar. En annan sak är, att, om motionärens förslag skulle blifva lag, dess bestämmelser komme att tillämpas olika vid olika domstolar, och därför tror jag, att man bör akta sig.

*Angående
införande af
vilkorliga
straffdomar.
(Forts.)*

Jag skall icke förlänga diskussionen, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Som vote-ring emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som, med afslag å lagutskottets hemställan i utlåandet n:o 64, bifaller herr Olof Andersons i ämnet väckta motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 77 ja, men 100 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 8.

Ordet lemnades till

Herr vice talmannen Danielson, som yttrade: Då underrättelse erhållits, att Första Kammaren ämnar utse 6 suppleanter till den deputation, som skall representera Riksdagen vid invigningen af den nya stambanan genom Norrland, så hemställer jag, huruvida icke denna kammare också ville besluta att välja 6 suppleanter för de 12 deputeraderna, och att dessa suppleanter finge inträda vid hinder eller förfall för någon af de ordinarie i den ordning, som röstetalen komma att utvisa. Jag ber äfven att få föreslå, att detta val verkställas omedelbart efter valet af de deputerade.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta yrkande.

Den af herr vice talmannen sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,34 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.